

ФИЛАТЕЛИЈСТА
FILATELISTA

ЧАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИЈСТА СРБИЈЕ

БЕОГРАД, 1975/76

БИБЛИОТЕКА
С Ц К
БЕОГРАД
БР. 11

FILATELISTA

часопис савеза филателиста србије

бр. 155

**СТОГОДИШЊИЦА СМРТИ ПИСЦА
„СРБИЈЕ НА ИСТОКУ“**

1875 — 1975

Зато ће у чланцима „Реалност у поезији” и „Певање и мишљење” дати снажну подршку писцима и песницима који су кидали са романтичарством у књижевности. Његово схватање да је писац одраз народних тежњи прихватио је знатан број најистакнутијих српских књижевника последње четврти деветнаестог века.

Пажњи Светозара Марковића није измакао ни школски систем. Сву његову конзервативност рељефно је одсликао у чланку „Како су нас васпитавали”. То је веома аргументована критика стања у школи и њене антидемократичности.

Заокупљен проблемима развоја српскога друштва и његове демократизације, Марковић уочава неравноправност жене у томе друштву. Он ће у раду „Је ли жена способна да буде равноправна с човеком?” покушати да одговори на то питање. Непотпуност тога одговора условљена је његовим несагледавањем услова у којима се то питање може успешно решити.

За обих сто година о Светозару Марковићу писали су многи и написано је доста, али колебања око његова места рођења као да нису ни једина и најзначајнија која у вези са њим треба отклонити.

П. Н.

МЕЂУНАРОДНА ФИЛАТЕЛИСТИЧКА ИЗЛОЖБА »НАРНИА 76«

У част 125-годишњице прве данске марке, у Копенхагену ће се од 20—29. августа 1976. одржати међународна филателистичка изложба под називом „Нарниа 76”, називом који заправо представља старо име Данске.

Пригодни блок са доплатним вишком у корист одржавања изложбе

Да би омогућила ову изложбу, прву те врсте која се одржава у Данској, дирекција пошта је на молбу Савеза филателиста одлучила да емитује три пригодна блока са доплатним вишком у корист изложбе. Први од ових блокова, уједно и први дански блок уопште, појавио се 27. фебруара, док су остала два предвиђена за јесен ове и лето следеће године.

За мотив блока одабрана су четири есеја старог дворског гравера Ферслева, и то два цртежа оловком са сликом грба и краља Фредерика VII, и два реза у бакру са ликом Меркура и Фредерика VII. Оригинали цртежа оловком доста су оштећени временом, те је гравера Сланију чекао тежак посао око рестаурације. У томе је, кажу, тако успео да је на блоку репродукован чак и увод шестаром којим је Ферслев опцртао оквир око цртежа данског грба.

ETIKA JEDNOG PREZENTIRANJA I OKO NJE

Na tačno jednoj petini celokupnog prostora »Izloga maraka«, na površini većoj i od one koju zaprema otkupna lista, polucrnim slogom i pod naslovom »Realnost cena naših maraka«, informativni *PTT Vesnik* broj 326 od 17. februara 1975. godine učinio je, nažalost beznadežan, napor da opravda nešto što se opravdati ne može.

Nije mi ni želja ni namera da se upuštam u diskusiju o tome da li su realnije cene u Katalogu ili *Filatelisti*, i da dokazujem da su naše ipak bliže stvarnosti. O tome će pisati drug Tubinović kada i ako uopšte bude našao za shodno. Kao urednik *Filatelite* prinuđen sam, zbog čega duboko žalim, da reagujem na nekorektno »prezentiranje« onoga što smo objavili, na pokušaj obezvređivanja i ismevanja rada našeg saradnika, i na do uvredljivosti naivno pravdanje od strane anonimnog autora, koji ni toliko hrabrosti nije uspeo da sku-pi da se bar inicijalima potpiše.

Iz razloga koje će čitaoci, siguran sam, shvatiti i prihvatiti, neću odgovoriti na zlobnu primedbu o »sličnosti u različitosti« cena *Kolekcionara* i *Filatelite*, jer ne smatram sebe kompetentnim da komentarišem, pa čak ni citiram, procene radne grupe (a ne »radne grupe« kako piše *PTT Vesnik*) koju je formirao Izdavački savet *Kolekcionara*.

Svoju apologiju anonimus bazira na pet »karijatida«:

a) na »prezentiranju« desetak pažljivo odabranih cena. Činjenica da je anonimusu bilo potrebno tri nedelje da odabere »blok« cena koji će toliko malo odudarati od cena Kataloga da se mogu smatrati gotovo nebitnim, pokazuje da mu posao nije bio lak. Jer zaista, jedna je 1945/45., a mnogo je pedesetih godina. Neka mi bude dozvoljeno da ovde prezentiram samo nekoliko od mnoštva onih cena zbog kojih smo stavili znak pitanja na realnost Kataloga, cena koje je anonimus propustio da navede. Poređenja radi, uz naše cene i cene Biroa daću i cene koje se plaćaju na stranom tržištu. Pri tom će ustaljene cene biti obeležene običnim slovom, cene koje variraju kurzivom, dok polucrni slog označava trgovačke otkupne cene onih maraka koje se pojedinačno uopšte ne mogu kupiti, već se prodaju samo u okviru kompletnog godišta. Za one nepoverljive, uz isečak iz *PTT Vesnika* dajem kliširane i izvode iz cenovnika raznih zapadnonemačkih trgovina.

Kat. br.	Naziv	Biro	Filatelista	Tržište
484	Dečja nedelja	2.—	5.—	7.—
514	27. mart	55.—	100.—	120.—
517	Dečja nedelja	3,50	8.—	9.—
571/8	III privreda	300.—	750.—	700.—
578	isto, samo 17 din.	30.—	—	140.—
607	Istra	20.—	250.—	180.—
608	Branko Radičević	20.—	100.—	100.—
636	Grafička izložba	25.—	60.—	50.—

et cetera, et cetera ....

Za one koji sa priložene ilustracije žele sami da preračunavaju cene pojedinih maraka ili kompletnih godišta, još samo da napomenem da su brojevi u cenovnicima dati po Mihelu.

The collage contains several overlapping price lists and catalogs:

- Jugoslawien** (top left): Lists prices for various stamp series like 'Ersf.', 'Briefmarken', 'Bojadzjev G', '6000 Frankfurt', 'Brönners', and 'Telefon'.
- Jahrgänge Jugoslawien** (middle left): A table of prices for years 1945 to 1958. For example, 1945 is 165, 1946 is 130, 1947 is 30, 1948 is 48, 1949 is 390, 1950 is 270, 1951 is 1000, 1952 is 240, 1953 is 1050, 1954 is 450, 1955 is 150, 1956 is 320, 1957 is 180, and 1958 is 130.
- Katalog** (top right): Lists prices for various stamp sets, such as 24, 14, 23, 14, 48, 12, 47, 175, 750, 755-59, 160, 176-87, 195-03, 812-20, 838, 842-50, 851, 858-69, 959-61.
- Kleinbogen** (bottom right): Lists prices for small sheets, such as 117-97, 1206-15, 1328-29, 1342, 1348, 1349, 1350-51, 1352-57, 1358-60, 1361-62, 1369-74, 1375, 1376-77, 1378, 1379-80, 1381-82, 1396-97, 1398, 1399, 1400-05, 1406-07, 1408, 1409-14, 165, 165.
- A. Hofmeister KG, 7012 Fellbach** (bottom center): The publisher's name and address, with the slogan 'Das Land mit den größten Wertsachen' and 'Spezialisten'.

b) na primedbama koje su verovatno trebalo da budu ironične, ali su nažalost ostale samo pakosne, te na njih nema svrhe gubiti vreme.

c) da su cene u svim katalogima indikativne, te da su izvesna odstupanja moguća. Ova tvrdnja je savršeno tačna i bila je zastupljena i u listi cena naših maraka objavljenoj u *Filatelisti*, no čudno je malo to čuti iz usta Biroa koji već godinama izričito naglašava da su cene u njegovom Katalogu neto-cene određene na »osnovu filatelističkog tržišta u zemlji i inostranstvu«. I kakva su to, molim vas, »izvesna odstupanja« koja iznose ni manje ni više nego 500—900% od kataloške cene marke?

d) da je katalog predat u štampu u leto 1974., pre devalvacije dinara. Ovaj izgovor je do te mere naivan da zapravo vređa, jer tako providno objašnjenje možete ponuditi samo onim ljudima o čijem kvocijentu inteligencije nemate visoko mišljenje — a to su u ovom slučaju ispali jugoslovenski filatelisti i naš časopis. Primo, svakome ko je pogledao cene u Katalogu za 1975. bilo je savršeno jasno da sve nove vrednosti predstavljaju zapravo samo preračunatu stopu inflacije. Secundo, zar anonimus zaista misli da se *Filatelisti* piše zašljenom trskom po neštavljennoj bivoljoj koži, te da oni, makar i amateri, koji ga rade pojma nemaju o tome šta je i kako teče štampanje. U leto 1974. nije predat Katalog u štampu, nego su samo predati rukopisi na slaganje. Posle toga je vršena korektura, pa prelom, pa prva revizija, zatim druga, i tako sve do konačne, kada je Katalog predat u štampu. I upravo sve do toga momenta, kada je na tzv. super reviziji parafirana svaka strana i odobreno štampanje, mogle su se savršeno lako i fino vršiti ispravke cena, isto onako lako kao i ispravke običnih štamparskih grešaka. Kratko rečeno, vremenski

faktor nije mogao bitno uticati na zastarelost cena. Faktor koji je za to odgovoran je isključivo ljudski faktor.

e) da je »ozakonjena« (navodnici *PTT Vesnika*) praksa da se promene cena u *PTT Vesniku* registruju negde oko Đurđeva dne. Prevedeno na nešto jednostavniji rečnik to znači da čak i ako marka skoči u ceni pet, šest ili 10 puta, Biro će čekati »hajdučki sastanak« da to registruje u *PTT Vesniku*. Kakva je to crna birokratija! Ili, da li je u pitanju baš samo birokratija? Jer, na sam članak anonimusa oslanja se otkupna lista Biroa što za marku koja se savršeno lako može prodati za 180.— svakom nemačkom trgovcu (a za 150—160 din. domaćim prekupcima) nudi »vanredno povoljnu cenu« od punih 16.— (i slovima: šesnaest) dinara. Sapiienti sat...

Napomena: Onoga dana kada su rukopisi za *Filatelistu* predati na slađanje, primili smo *PTT Vesnik* br. 327 od 24. februara 1975., u kome je ceo »Izlog maraka« posvećen isključivo promenama cena. Cene su promenjene za jedan deo maraka nove Jugoslavije, i za sve marke zone B STT, a donete su, kako se to u uvodnom delu izričito napominje, na sednici održanoj početkom februara.

U svetlu ovih cena ostaje nam samo još da se upitamo kome je u Birou i zašto bio uopšte potreban članak »Realnost cena naših maraka«, objavljen u prethodnom broju *PTT Vesnika*. Jer niko ga tako dobro, tako detaljno i tako grubo nije mogao dezavuisati i učiniti bespredmetnim kao što je to učinio sam Biro. Posebno je apsurdnim učinjen onaj deo u kome se priča o nekakvom preračunavanju uticaja inflacije na dinar, jer su neke marke zabeležile porast od 600% (Istra i Branko Radičević), a inflacija, kolika god da je bila, ipak nije dostigla tu cifru.

Tamo gde su uopšte izvršene, promene cena su se dobrim delom približile cenama *Filatelite*, mada još uvek ima onih koje su ocenjene znatno niže (Istra 120.—). S druge strane, pojedine stvari ocenjene su znatno preko cena u našem časopisu i, čini nam se, preko njihove tržišne vrednosti.

Miodrag R. Vuković, urednik.

БИРАМО НАЈЛЕПШУ МАРКУ У 1974.

Акција за избор најлепше југословенске марке у протеклој години, коју већ дуже времена спроводи редакција информативног *ПТТ Весника*, обновљена је и ове године, уз свесрдну сарадњу Илустроване Политике, која је припремила постере са репродукцијама у боји свих наших марака емитованих у току 1974. године.

Редакцији „Филателисте“ пошло је за руком да обезбеди једну мању количину ових постера, које ће доставити свим друштвима са територије уже Србије, свим својим групним претплатницима, и једном делу индивидуалних претплатника. Оне читаоце који не буду добили постер редакција моли да прегледају своју збирку прошлогодишњих југословенских марака, а све своје читаоце и чланове СФС да одаберу ону која им се чини најлепшом, да свој глас пошаљу на адресу „Редакција информативног *ПТТ Весника*, бирамо најлепшу марку, Палмотићева 2/V, 11000 Београд“, и да на тај начин узму учешћа у овој корисној и већ традиционалној акцији.

НОВЕ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ МАРКЕ

У прошлом броју обавестили смо читаоце о маркама са мотивима старог накита, и о марки поводом стогодишњице смрти Светозара Марковића, но нажалост без фотоса, које смо тек недавно примили од Бироа. Мада помало касно, и уз дужно извињење, доносимо их у овом броју.

Док се за марке са мотивима старог накита може рећи да су урађене занатски коректно, мада без превише маште, марка посвећена Светозару Марковићу, судећи према фотосу којим располажемо, урађена је у оном познатом „банкнота стилу“ који је суверено владао на маркама већине држава света пре више десетина година. Уобичајени пригодни натпис на марки овог пута има и практичну намену, јер се углавном само на основу њега и може установити да је лик у медаљону заправо лик Светозара Марковића.

Међународна година жена

У складу са одлуком Генералне скупштине Уједињених нација да 1975. година буде проглашена за Међународну годину жена, Заједница југословенских ПТТ емитоваће 8. марта једну пригодну марку од 3,20 динара у тиражу од 450.000 комада. На марки је репродукована скулптура академског вајара из Загреба Франа Кршинића, а према ликовној обради академског сликара из Београда Андрије Миленковића штампана је техником двобојне хелиогравуре у табачићима од 9 примерака код енглеске фирме »Nagison and Sons».

Истог дана Биро за поштанске марке пустиће у продају и један пригодни коверат по цени од 2,50 динара.

* * *

У току месеца априла Заједница југословенских ПТТ планирала је издавање једне доплатне марке поводом Недеље Црвеног крста номинале од 0,20 динара, и две марке Европа-Цепт, укупне номинале од 11,20 динара (3,20 и 8,00 дин.). Редакција жали што није у могућности да својим читаоцима пружи детаљнија обавештења о овим маркама, но до момента предаје рукописа у штампу нисмо добили ни фотосе ни било какве податке, од стране Бироа.

На дан 20. марта пуштене су у промет редовне марке са туристичким мотивима од 1 (Охрид), 2,10 (Хвар) и 3,20 динара (Шкофја Лока). Више у бр. 156.

СЛОБОДНО ЗАПОЛАРЈЕ

пише:

1. Пољаков,
Мурманск,
СССР.

Систематично бомбардујући и палећи градове, немачке фашистичке армије огорчено су се пробијале према Мурманску и Колском полуострву у току 1941—1942. године, у намери да освајањем ових територија одсеку излаз совјетске војске на Северно море и прекину снабдевање стратешким сировинама помоћу конвоја. Захваљујући херојском отпору снага Карелског фронта, северноморске флоте и становништва, Немци су заустављени на полуострву Средњи, чиме је осујећено потпуно извршење њиховог плана.

Пре тридесет година, између 18. и 20. октобра, снаге Црвене Армије отпочеле су битку за коначно ослобођење окупираних делова совјетског заполарја. За три недеље крвавих борби ослобођена је цела област Мурманска, и совјетске трупе избиле су на границу са Норвешком, да би у заједници са норвешким патриотима наставиле борбу са фашистичким снагама и на територији свога северног суседа.

У част тридесетогодишњице ослобођења Заполарја од фашистичких окупатора, Министарство веза СССР емитовало је посебан пригодни коверат — целину номиналне вредности од 4 копејке. Централни мотив коверта је споменик VI артиљеријској батерији, носиоцу најтежих борби за ослобођење. У исто време, од 18. до 20. октобра 1974., на пошти у Мурманску коришћен је посебан жиг са пригодним текстом, цртежом петокраке звезде, поларног светла и брода — као симбола совјетских и савезничких конвоја, који су се до краја рата пробијали кроз немачку поморску блокаду и свој драгоцен терет искрцавали у слободним лукама совјетског заполарја.

ЕВРОПА — ЦЕПТ

Прелом часописа био је већ готов када нам је пошло за руком да од штампарије добијемо недовршени проспекат марака Европа-Цепт, које ће бити пуштене у промет 28. априла, и да за своје читаоце клиширамо слике обеју вредности. На првој, од 3,20 динара, репродукована је слика Моше Пијаде „Мртва природа са јајима”, а на другој, чија је номинала 8 динара, дело „Три грације” Ивана Радовића. Тиражи су 875.000 и 725.000 комада.

SA SVIH f STRANA

TV-kuponi pušteni su 1971. u prodaju po ceni od 0,50 din. koja je, u ono vreme, odgovarala ceni pisma u unutrašnjem saobraćaju, mada su po obliku i nameni više odgovarali dopisnoj karti. Zvanično saopštenje glasilo je da je cena određena na cenu pisma zbog toga što ni po formatu ni po nameni ne odgovaraju dopisnicama, što je svakog učesnika nagradne igre stajalo u ono vreme 0,50 umesto 0,30 din., a danas 1,20 umesto 0,80 dinara. Na stranu to što svuda u svetu cirkulišu službena izdanja dopisnica čija je površina veća od površine TV-kupona (Holandija, SR i DR Nemačka...), što pošiljke slične namene u nekim zemljama uživaju popust na poštarini (u SAD za pismo naprimer 6,3 umesto 10 c), na stranu čak i to što je TV-kupon sasvim lako mogao imati dimenzije »normalne« dopisnice. Mnogo je važnije da smo danas, zahvaljujući kvizu održanom 7. II 1975., sasvim raščistili sa pravim razlogom cene TV-kupona. Popularni voditelj iz beogradskog studija, Mića Orlović, jasno je i nedvosmisleno izjavio da televizija od svakog TV-kupona od pošte dobija 8,5 novih para, ili tačno 7% od nominalne vrednosti. Za ovaj procenat televizija ne mora ništa, ili gotovo ništa, da uradi, dok recimo Savez mora da treba marke, da ih plati odmah u gotovom, da ih raspodeli društvima, koja onda moraju da ih prodaju svojim članovima, sve to uz prilično knjigovodstva i pošta-

rine. Prosto rečeno, televizija, u znak zahvalnosti što odgovore prima *isključivo* na TV-kuponima i time omogućuje pošti jednu prilično veliku ekstra zaradu, dobija nagradu od 7% od ukupne nominalne vrednosti, odnosno 21,25% od onog »ekstra« dela poštarine. To je uostalom i dobro, jer bar se zna ko pije a ko plaća.

Američka filatelistička javnost bila je početkom ove godine prilično ustalasila saznanjem da je Postmaster General (što bi odgovaralo našem generalnom direktoru ZJPTT) jednim cirkularom preporučio upravnicima pošta da nova izdanja prigodnih maraka naručuju samo u količinama potrebnim za šestonedeljnu upotrebu. No, glavni potres došao

je kada je klub filatelista Istočne obale objavio da je upravnicima pošta takođe preporučeno da po isteku šest nedelja povuku nove prigodne marke sa šaltera i da ih koriste za frankiranje paketskih sprovodnica. U veoma oštrom pismu upućeno na račun »Glavnog Poštara« i Poštanske službe, koje je objavljeno u par uglednih američkih časopisa, klub protestuje protiv ovakvih intervencija, čiji je očigledni cilj da podstakne špekulaciju sa američkim prigodnim markama, i izražava nadu da će američki filatelisti bojkotovati ovakvu »nacionalnu filatelističku politiku«, sve dok se iz nje ne odstrane špekulativni momenti. Jugoslovenski su filatelisti na svu sreću zaštićeni od takvih beskrupuloznih špeku-

lativnih zahvata kao što je povlačenje prigodnih maraka sa šaltera *posle šest nedelja*, jer se kod nas kompletna izdanja mnogih prigodnih maraka u slobodnoj prodaji, na šalterima pošta, ne mogu dobiti ni *posle šest sati* od momenta puštanja u promet.

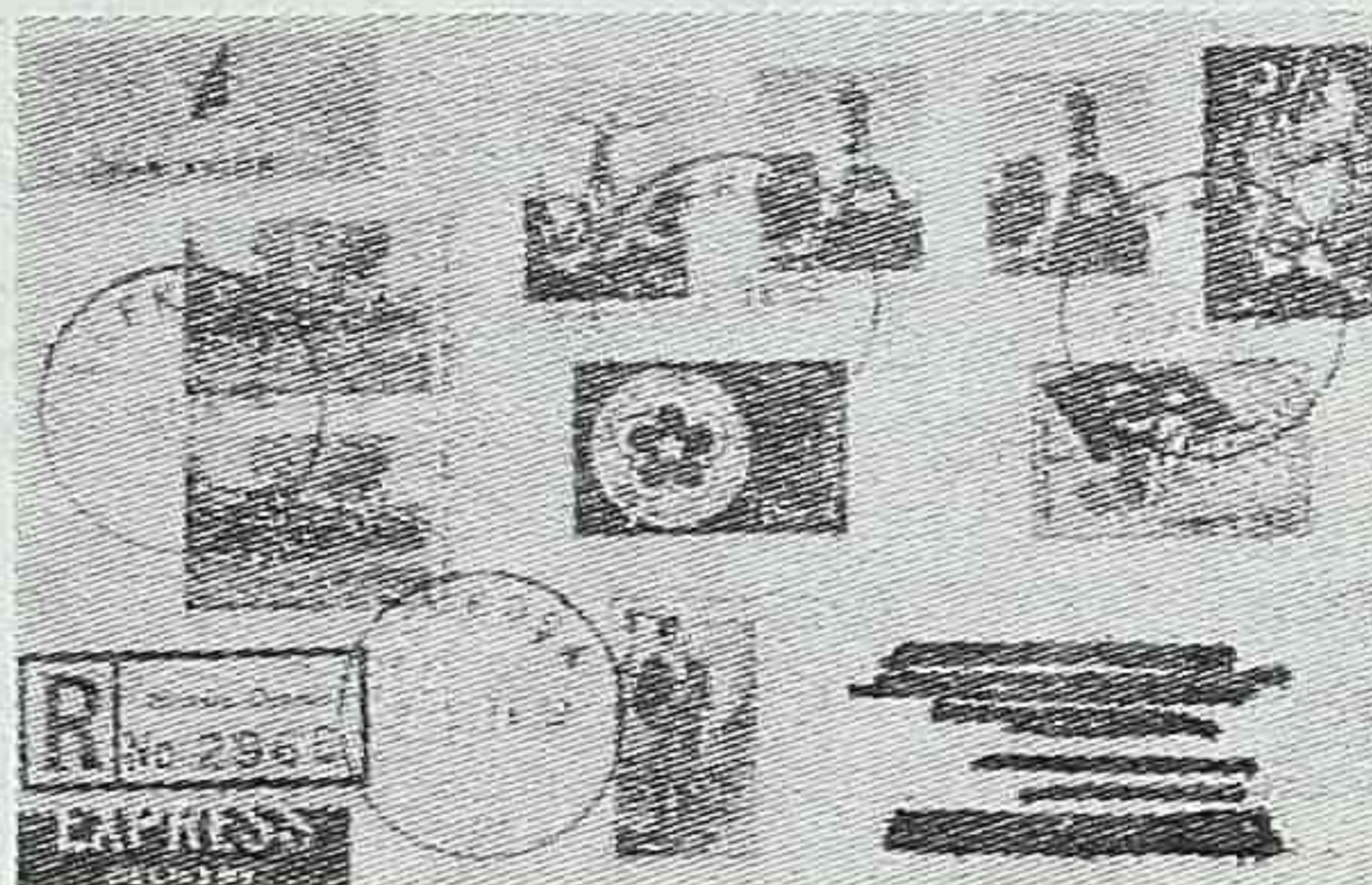
Jedinstveni Međunarodni kuponi za odgovor za sve zemlje članice UPU predstavlja delimično ostvarenje jednog starog sna, ostvarenje koje je započelo 1. januara 1975., kada su prestali u mnogim zemljama da važe stari kuponi, koji su nosili sva svoja nacionalna obeležja. Toga dana stupila je na snagu odluka doneta na kongresu u Lozani od 22. maja do 5. juna 1974. godine, po kojoj su u svim zemljama članicama Svetskog poštanskog saveza uvedeni jednoobrazni kuponi za odgovor, po prvi put međunarodni u svim značenjima te reči. Novi kuponi štampani su na papiru sa vodoznakom slova UPU i simboličnim prikazom njene delatnosti, u plavoj boji sa žutom podlogom. Na prednjoj strani nalazi se samo francuski tekst, mesto za oznaku vrednosti, i mesta za žigove pošte koja izdaje i pošte koja razme-

njuje kupon, a na poleđini tekstovi na nemačkom, engleskom, arapskom, kineskom, španskom i ruskom jeziku. Danas, kada počinje nova era CRI, za naše čitaoce donosimo sliku prvog jugoslovenskog »nacionalnog« Međunarodnog kupona za odgovor, nastalog posle I svetskog rata prežigo-

savanjem zatečenih bosansko-hercegovačkih kupona.

Lokalna izdanja, priznata ili nepriznata, nastala iz potrebe ili špekulativnih razloga, dečja su bolest savremene filatelije, bolest koje se nažalost teško možemo osloboditi, jer smo za njenu pojavu često sami krivi zahvaljujući nekritičnim kupovinama svega onoga što nam se ponudi pod imenom marke. Jedno takvo izdanje turski trgovci markama ra-

sturaju još od 29. oktobra 1973., izdanje koje nosi naziv „kiparske turske uprave“ a slavi 50-godišnjicu turske republike, izdanje koje je 27. jula 1974. „ozvaničeno“, a koje određeni krugovi pokušavaju ovih dana i da „poštanski potvrde“ pismima sa kompletnim serijama poništenim žigovima kiparskih grčkih mesta koja je okupirala turska vojska, žigovima na kojima su umesto grčkih turska imena. U ovom trenutku manje je interesantna filatelistička vrednost ovakvih maraka i pisma. Daleko je bitnija činjenica da se pisma, marke i žigovi pojavljuju upravo u vreme kada se u Ujedinjenim nacijama traži pravedno rešenje kiparskog pitanja, rešenje koje će pružiti dovoljno solidne garancije kiparske nezavisnosti, da već samom svojom pojavom nose pečat onog starog gesla „Zavadi pa vladaj“, i da su upravo vanredno sinhronizovani sa naporima jedne strane zemlje da svoje trupe prikaže kao najbolje garante kiparske nezavisnosti.

U poslednjim časovima 1974. godine jedna je zemlja prestala da postoji kao izdavač maraka. Francuski posed Reinion u Indijskom okeanu, istočno od Madagaskara, posle tradicije duge 124 godine i „teške” oko 600 maraka, povukao je sa šaltera svojih pošta sve marke emitovane posebno za njegovu teritoriju, marke koje su se za poslednjih 25 godina razlikovale od francuskih samo po oznaci vrednosti „Franc CFA”. Počev od 1. januara na šalterima pošta prodaju se kursirajuće francuske marke, a samo se nekoliko poslednjih izdanja može još uvek nabaviti u filatelističke svrhe, i to do 29. marta 1975. godine. Ipak, možemo očekivati da će se marke Reiniona ponovo pojaviti, i to onog dana kada njegovih pola miliona žitelja stekne slobodu, i uključi se u rastući broj nezavisnih zemalja (*Ivan, Mele, Ljubljana*).

De Hevilendov dvokrilac DH 4 L, reprodukovan na avionskoj marki SAD od 24 centa iz 1923. godine, postigao je pre izvesnog vremena svojevrsan rekord. Istini za volju niti se radi baš o običnom dvokrilcu, niti je u pitanju neki letački rekord, ali su cifre koje su vezane za njega toliko visoke da se gotovo mogu nazvati astronomskim. Reč je naravno o onoj poznatoj greški sa obrnuto otisnutim likom aviona u okviru marke, greški koja je u tabaku normalno kupljena na poštan-

skom šalteru po nominali od 24 centa. Ubrzo je ceo tabak od 100 komada bio razdeljen u pojedinačne marke, parove i četverce kojima je cena vrtoglavo rasla, da bi konačno jedan jedini primerak bio prodat na nedavnoj aukciji njujorškog ogranka firme H. R. Harmer Ltd. za iznos od 47.000 US \$, odnosno 799.000 dinara (oko 80 miliona starih dinara) nepoznatom kupcu. Nisu mi baš najbolje poznate cene građevinskih usluga, no čini mi se da bi se za ovu svotu, uz malo dobrovoljnog rada, mogla izgraditi ili bar opremiti jedna osnovna škola u nekom od onih zabitih sela iz kojih deca pešače i po 10 km. do najbližeg učitelja. Neko je dakle menjao školu za marku, i pri tom napravio dobar posao. Dobar, sa njegove tačke gledišta.

Internacionalnim izložbama, posebno onim većeg ranga, u Zapadnim zemljama ne predviđaju baš najblizaviju budućnost. Tako, recimo, jedan filatelistički futurolog tvrdi da zahvaljujući neobično visokim iznosima osiguranja, 1984. godine na izložbama više nećemo moći da vidimo retke marke, već samo njihove fotografije praćene sa nekoliko potpisa i pečata kao dokazima da se ta i ta marka zaista nalazi u zbirci tog i tog filateliste. Uz nadu da stvari ne stoje baš tako crno, moramo se ipak složiti da najveću prepreku organizatorima velikih međunarodnih izložbi čine upravo enormni troškovi, činjenica koja je nama jugoslovenima dobro poznata, i zbog koje nismo u stanju ni da budemo domaćin jedne makar regionalne izložbe kakva je recimo „Balkanfila” (od ovoga su pošteđene samo istočne zemlje u kojima sve troškove snosi ili država ili direktno pošta). To je i bio razlog da se na nekoliko zadnjih izložbi održe razgovori predstavnika filatelističkih organizacija, razgovori sa kojih je ponešto, sasvim nezvanično, pro-

curelo i u javnost. Osnovu čine shvatanja da su dosadašnje međunarodne izložbe bile preobimne kako za žiri tako i za posetioce, i da je nužno potrebno sprovesti malo strožiju selekciju izložaka. Tim pre što se često održavaju manje tematske i specijalističke izložbe, i što nema nikakve svrhe izlagati indonežanska lokalna izdanja u Skandinaviji. Čula su se mišljenja da na međunarodnim izložbama aerofilateliju treba ograničiti samo do početka II svet-skog rata, a da se izlošci iz oblasti „poštanske istorije“ (pretilatelistička pisma, žigovi, celine i slično) moraju zadovoljiti sa manje vitrina nego do sada. Kako se čini, u zadnje vreme jača, bar u pogledu međunarodnih izložbi, tendencija vraćanja takozvanoj čistoj filateliji.

Sve je moguće, pa čak i ne-verovatne stvari, kada pošta prestane da bude čisto državna ustanova i postane korporacija. Da je to tačno dokazuje nam činjenica da je posle 135 godina duge tradicije, najduže na svetu uostalom, britanska poštanska uprava emitovala svoju prvu prigodnu marku sa doplatnim viškom. Marka je plavo-bele boje, a pored obaveznog kraljičinog lika nosi i simboličnu sliku distrofičara u pokretnim kolicima. Doplatni višak od 1,5 penija namenjen je zdravstvu i za pomoć hendikepiranim licima. Interesantno je napomenuti da svi predlošci ove marke nose kao natpis reč „charity“ (milosrđe), a da je natpis koji se nalazi na emitovanoj marki usvojen tek u konačnoj verziji. Prvog dana upotrebe marka je bila poništavana prigodnim žigom sa crtežom ruke koja pruža novčić — simbolom milosrđa.

Vrednost 38,75 švedskih kruna preračunata po trenutnoj kursnoj listi iznosi oko 181 dinara, a to je upravo cena po kojoj švedska poštanska uprava nudi sve marke

izdate 1974. godine, spakovane u posebnim koricama na listovima sa zaštitnim džepovima. Blokovi Štokholmijske 74, koji su prodavani isključivo na izložbi, nisu uključeni u ovaj komplet, ali su zato zastupljene sve varijante zupčanja, kao i svešćić sa probnom markom sa motivom katedrale u Upsali. U isto vreme švedska pošta pozvala je filateliste da svojim

glasovima izaberu najlepšu švedsku marku emitovanu u toku prošle godine. Da vas podsetimo, u izboru „mis švedskih maraka 1973“ učestvovalo je 46.148 filatelista celog sveta.

Efekt tri snimaka, gro plan i „rez“ su u istoriji Holivuda neraskidivo vezani uz ime D. V. Grifita, velikana nemog filma, čoveka koga je slavni Sesil de Mil jednom prilikom nazvao „učiteljem svih nas“. Započevši svoju karijeru 1908. godine, Grifit je za nepunih sedam godina režirao oko 400 filmova, među njima i poznato „Rađanje Nacije“, kontroverzni film koji je u svoje vreme označio prekretnicu u režiji i snimanju. Oslobađajući ga stega pozornice i ostavljajući punu slobodu kretanja kameri, Grifit je filmu dao nove dimenzije i više od mnogih drugih doprineo da bude prihvaćen kao novi vid umetnosti. Nažalost, kao i mnogi njegovi savremenici, Grifit se nije mogao potpuno prilagoditi zvučnom filmu, i njegova „Borba“, snimljena 1931. i prikazivana sve-

ga nedelju dana, predstavljala je potpuni promašaj. Poštanska uprava SAD pustiće u toku godine

jednu marku od 10 c. posvećenu ovom velikanu nemog filma.

NAŠI NOVI PRIGODNI ŽIGOVI

- 183) *Turnir stonotenisera Jugoslavije, Zagreb, 24. XI*
- 184) *Jubilej RTV Novi Sad, 29. XI*
- 185) *Otvaranje spomen doma u Kumrovcu, Kumrovec, 29. XI*
- 186) *Polaganje kamena temeljca prve nuklearne elektrane, Krško, 1. XII*
- 187) *400-godišnjica pučkog ustanka Matije Ivanovića, Vrboška, 14. XII*
- 188) *Isto, Hvar, 14. XII*
- 189) *Isto, Vrbanj, 14. XII*
- 190) *150-godišnjica nastave fizičkog vaspitanja u Hrvatskoj, Zagreb, 21. XII*
- 191) *30-godišnjica lista »Mađar So«, Novi Sad, 24. XII*
- 192) *Isto, Ada, 24. XII*
- 193) *Isto, Bačka Topola, 24. XII*
- 194) *Isto, Bečej, 24. XII*
- 194) *Isto, Vrbas, 24. XII*
- 195) *Isto, Zrenjanin, 24. XII*
- 196) *Isto, Kanjiža, 24. XII*
- 197) *Isto, Kikinda, 24. XII*
- 198) *Isto, Mali Iđoš, 24. XII*
- 199) *Isto, Novi Bečej, 24. XII*
- 200) *Isto, Novi Kneževac, 24. XII*
- 201) *Isto, Senta, 24. XII*
- 202) *Isto, Sombor, 24. XII*
- 203) *Isto, Subotica, 24. XII*
- 204) *Isto, Temerin, 24. XII*
- 205) *Isto, Čoka, 24. XII*

Teškoće koje je imala oko izrade maraka u koturima za automate zupčanim sa sve četiri strane, i brojni protesti filatelista zbog lošeg kvaliteta vertikalnog zupčanja, naveli su holandsku poštansku upravu da od početka 1975. pristupi izradi ovih maraka samo sa horizontalnim linijama zupčanja. Prva takva, vertikalno nezupčana, marka za automate puštena je u promet 26. februara a posvećena je 700 godišnjici Amsterdama. Jugoslovenski filatelisti svakako dobro znaju da su i naše marke za automate svojevremeno rađene samo sa horizontalnim zupčanjem, ali počev od izdanja sa motivom poštanskog roga ove marke zupčane su sa sve četiri strane. Bez želje da ikoga učimo njegovom poslu, čini nam se da je samo horizontalno zupčanje jednostavnije za poštu a daleko bolje za filateliste, jer se ne jednom desilo da se od celog kotura četvorostrano zupčanih maraka ne mogu izvući ni deset sasvim ispravnih primeraka.

ПОВОДОМ 30-ГОДИШЊИЦЕ ОСЛОБЕЊА ЈУГОСЛАВИЈЕ И ПОБЕДЕ НАД ФАШИЗМОМ, у Новом Бечеју ће се од 24—27. априла 1975. одржати

ЈУПИФИ III

III југословенска пионирска филателистичка изложба

Изложба се одржава у сарадњи са пионирским организацијама из целе земље, а пријаве за учешће треба слати на адресу:

Удружење колекционара
Југославије
поштански фах 293
21001 Нови Сад

pripremio za štampu:

M. R. Vuković, Beograd

Stručna recenzija:

grupa saradnika iz Zagreba,
Novog Sada i Beograda

MASOVNI KOVERTI

Žetva
(br. 2)Tito
(br. 1 i 20—23)Ribarstvo
(br. 3 i 24)

- ✓ 1948., 1. novembar. Prvo izdanje masovnih koverata; vrednosna oznaka sa likom maršala Tita (br. 1), motivom žetve (br. 2) i ribarstva (br. 3) tekst napomene štampan petitom, latinica, u ekavštini; na prednjoj strani četiri odresne linije: papir žućkast do bledožut, gladak ili rapav, dimenzija 155 × 100 mm; ofset štampa Državne mar-karnice u Beogradu; bez ili sa zapetama iza reči »čitko« i »stana« u napomeni na poledini.

I bez   II sa
zapetama

✓ 1) 3 dinara, crvena, u nijansama (Tito)	10.—	10.—	5.—	3.—
✓ 2) 3 dinara, smeđe do sivožuta (žetva)	8.—	6.—	6.—	4.—
✓ 3) 3 dinara, ljubičastoplava (ribarstvo)	10.—	8.—	5.—	3.—

Kod koverta br. 1 poznate su znatne razlike u boji, koja se kreće od opekaste, preko crvene i smeđecrvene do karminske.

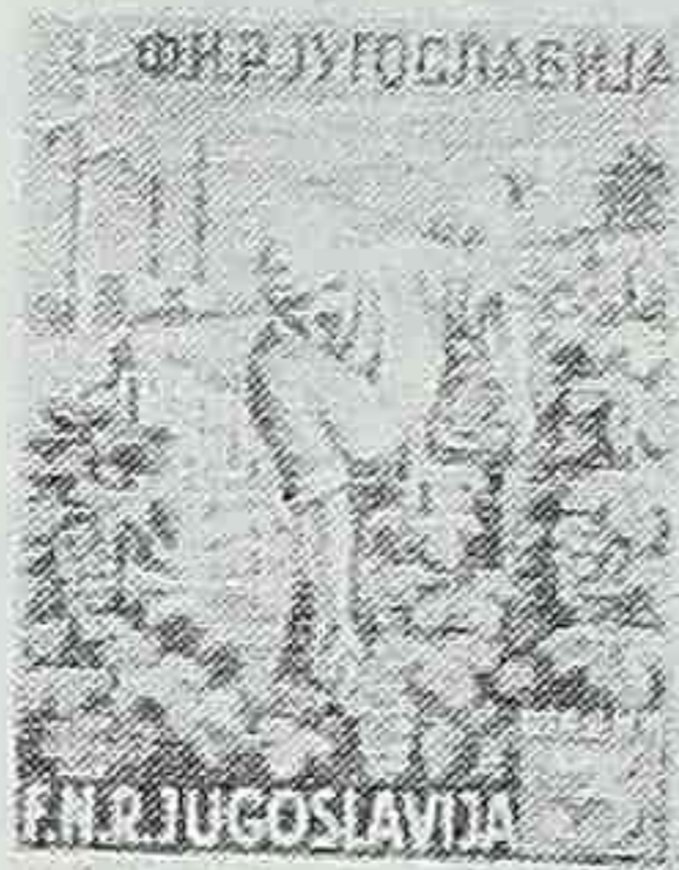
Kod koverta br. 3 drugo štampanje je ultramarin boje.

* * *

U skladu sa odlukom Zakonodavnog odbora AVNOJ-a od 1. avgusta 1945. ubrzò je emitovano novo izdanje masovnih koverata sa tekstovima štampanim na svim jezicima naših naroda. Od prethodnog izdanja razlikuje se po tome što na adresnoj strani ima pet umesto četiri linije, a napomene na poledini, date na svim jezicima pismima, složene su nonparelom. U daljem tekstu ove napomene biće označavane kao „tekst sprskohrvatski“ (ćirilica), „tekst hrvatskosrpski“ (latinica), „tekst slovenački“ i „tekst makedonski“.

✓ 1949., februar — 1950. mart. Drugo izdanje masovnih koverata; vrednosne oznake sa motivom rudarstva (br. 4—7), berbe grožđa (br. 8—11), industrije (br. 12—15), zidarstva (br. 16—19), likom maršala Tita (br. 20—23) i motivom ribolova (br. 24); tekst napomene na jezicima jugoslovenskih naroda, složen nonparelom; na prednjoj strani pet adresnih linija; papir žućkast do bledožut, gladak, ili sivkast, rapav; beogradski i zagrebački ofset (samo br. 21 II i 22 II).

Rudarstvo
(br. 4—7)

Berba grožđa
(br. 8—11)

Industrija
(br. 12—15)

Zidarstvo
(br. 16—19)

1949., februar-oktobar. Vrednosna oznaka rudarstvo, ljubičasta.

	I februar	II oktobar
✓ 4) 3 dinara, tekst srpskohrvatski	8.— 6.—	6.— ✓ 3.—
5) 3 dinara, tekst hrvatskosrpski	6.— 4.—	6.— 4.—
6) 3 dinara, tekst slovenački	10.— 10.—	10.— 8.—
✓ 7) 3 dinara, tekst makedonski	10.— 7.—	6.— ✓ 5.—

Napomena: Štampanje iz februara je tamnije, plavoljubičaste boje, a iz oktobra svetlije, crvenoljubičaste boje.

1949., mart. Vrednosna oznaka sa motivom bebrbe grožđa; zelena.

✓ 8) 3 dinara, tekst srpskohrvatski	4.— ✓ 3.—
✓ 9) 3 dinara, tekst hrvatskosrpski	6.— ✓ 5.—
10) 3 dinara, tekst slovenački	— —
11) 3 dinara, teksts makedonski	— —

Postoje приметne razlike u nijansi boje, od svetle do tamnozelene.

1949., maj. Vrednosna oznaka sa motivom industrije; plavozelena.

12) 3 dinara, tekst srpskohrvatski	8.— 4.—
✓ 13) 3 dinara, tekst hrvatskosrpski	✓ 6.— 5.—
✓ 14) 3 dinara, tekst slovenački	✓ 12.— 10.—
15) 3 dinara, tekst makedonski	25.— 20.—

Koverat br. 15 postoji sa naborom papira preko vrednosne oznake. Poznate su приметne razlike u boji štampe, od plavozelene do zelenoplave.

1949., juni. Vrednosna oznaka s motivom zidarstva; crvenosmeđa.

16) 3 dinara, tekst srpskohrvatski	3.— 4.—
✓ 17) 3 dinara, tekst hrvatskosrpski	5.— ✓ 3.—
18) 3 dinara, tekst slovenački	10.— 7.—
✓ 19) 3 dinara, tekst makedonski	✓ 7.— 5.—

Poznate su razlike u boji, od svetle do tamne, a br. 18 i u izrazitoj živo karminskoj boji.

Koverat br. 16 poznat je sa štampom na unutrašnjoj strani.

1949., oktobar. Vrednosna oznaka sa likom maršala Tita; boja vrednosne oznake crvena, u nijansama, od svetlo do cinobercrvene i od tamnocrvene do smeđekarminaste; beogradski ofset na kovertama formata 155 × 100 mm (I) ili zagrebački ofset na kovertama formata 155 × 105 mm (II).

	I 155×100	II 155×105	
✓20) 3 dinara, tekst srpskohrvatski	✓4.—	2.—	
✓21) 3 dinara, tekst hrvatskosrpski	✓7.—	5.—	✓5.— ✓3.— } zagrebački
22) 3 dinara, tekst slovenački	7.—	5.—	5.— 3.—
✓23) 3 dinara, tekst makedonski	✓5.—	5.—	

Boja štampe kod koverata br. 21 I i 22 I je crvena do smeđekarminasta a koverata br. 21 II i 22 II svetlo do opekastocrvena. Kod svih postoje razlike u nijasama boje štampe.

Br. 20 poznat je sa tekstom štampanim na unutrašnjoj strani koverta i sa greškom u sečenju i previjanju usled koje je deo adresne strane došao na poleđinu. Koverat br. 21 poznat je sa delimičnim otiskom, dvostrukom štampom, oštećenim klišeom vrednosne oznake i istom greškom u sečenju.

1950., mart. Vrednosna oznaka sa motivom ribarstva; ultramarin plava.

24) 3 dinara, tekst srpskohrvatski ..... ? ?

Napomena: Koverat br. 24 za sada je poznat isključivo sa propagandskom parolom tipa „B” na poleđini (vidi dalji tekst kataloga), te nije poznato da li postoji bez nje.

Cene navedene za koverta 4—24 odnose se isključivo na primerke bez doštampanih parola na poleđini.

* * *

U toku 1950. godine masovni koverti sa srpskohrvatskim i makedonskim tekstom pušteni su u promet sa doštampanim propagandnim parolama na poleđini. Poznato je ukupno pet parola, i to 3 na srpskohrvatskom i 2 na makedonskom jeziku:

- A. „Улажимо новац на штедну књижицу...”
- B. Levo: „Мали улози на штедњу...” a desno: „Новац на штедној....”
- C. „И најмањим улозима на штедњу убрзавамо....”
- D. „И со најмал влог на штедење го забрзуваме...”
- E. „Да вложувамо пари на штедна књишка...”

✓1950., januar. Koverti br. 16 i 20 sa parolom „A” na poleđini.

✓16A) 3 dinara, zidarstvo, tekst srpskohrvatski ..... 6.— 5.—
 ✓20A) 3 dinara, Tito, tekst hrvatskosrpski ..... ✓7.— 4.—

Oba koverta poznata su sa štampom na unutrašnjoj strani.

✓1950., mart. Koverat br. 24. sa parolom tipa „B” na poleđini.

✓24B) 3 dinara, ribarstvo, tekst srpskohrvatski ..... 5.— 5.—

✓1950., april. Koverti br. 12 i 16 sa parolom „D” na poleđini.

✓12C) 3 dinara, industrija, tekst srpskohrvatski ..... ✓5.— ✓5.—

16C) 3 dinara zidarstvo, tekst srpskohrvatski ..... 6.— 6.—

Koverat br. 12C poznat je sa prevojima papira pri štampi, i sa jako pomerenom štampom parole.

✓ 1950., april. Koverti br. 7 i 15 sa parolom tipa „D” na poledini.

- 7D) 3 dinira, rudarstvo, tekst makedonski ..... ? ?
 ✓ 15D) 3 dinara, industrija, tekst makedonski ..... 6.— 10.—
 Br. 15D poznat je sa slabom dvostrukom štampom.

1950., juli. Koverat br. 23 sa parolom tipa „E” na poledini.

- 23E) 3 dinara, Tito, tekst makedonski ..... 10.— 20.—

* * *

1950., maj. Treće izdanje masovnih koverata; vrednosna oznaka sa likom predsednika Tita prema nacrtu prigodnih maraka od 1. maja 1950.; sve ostalo kao kod koverta br. 21. II (tekst napomene hrvatsko-srpski); ofset štampa „Lipe Mill” u Zagrebu.

- 25) 3 dinara, crvena ..... 6.— 5.—

Ovaj koverat poznat je sa dvostrukom štampom u tet-beš položaju.

✓ 1950., juni. Četvrto izdanje masovnih koverata; vrednosna oznaka kao kod prethodnog izdanja; tekst na adresnoj strani srpskohrvatski, bez napomene na poledini; linije crteža vrednosne oznake nešto grublje, knjigotisak Kartonke »Avala« u Beogradu na sivkastožučkastom papiru dimenzija 155 × 100 mm.

- 26) 3 dinara, crvena u nijansama ..... 5.— 4.—

Poznati su primerci sa dvostrukom štampom u tet-beš položaju, sa delimičnim otiskom na unutrašnjoj strani, naborom preko vrednosne oznake i naborom papira u štampi.

1950., juli. Peto izdanje masovnih koverata; vrednosna oznaka kao kod prethodnog izdanja, samo sada bez ikakvog teksta na adresnoj strani i poledini; crtež vrednosne oznake mutniji, sa grubljim crtama, često razlivenim; papir svikastožut, gladak do običan; knjigotisak za Kartonku „Avala” u Beogradu na kovertima dimenzija 155 × 100 mm (I) i knjigotisak „Lipe Mill” u Zagrebu na kovertima dimenzija 155 × 105 mm (II).

		I 155×100	II 155×105
✓ 27) 3 dinara, svetlo do tamnocrvena	.....	✓ 5.— 6.—	6.— 3.—
a) tamno do smeđokarminasta	.....	✓ 10.— 6.—	12.— 8.—

Poznati su primerci sa greškama u štampi, dvostrukom, trostrukom i dvostrukom štampom u tet-beš položaju, kao i nabori papira. Kod svih postoje приметne razlike u nijansi boje štampe, kao i u papiru. Poznati su i primerci kod kojih je vrednosna oznaka na unutrašnjoj strani koverta, ili se delimično ili potpuno nalazi na poledini, sve usled greške pri obrezivanju i lepljenju koverata. Postoje i primerci sa otiskom „špisa” pored vrednosne oznake.

1950., juli. Isto, samo zagrebački i ljubljanski ofset; crtež vrednosne oznake jasniji i precizniji, sa finim šrafitiranjem pozadine i preciznim okvirom crteža; papir žućkast i sivožut, dimenzija 155×105 mm., sa bočnim preklopima oblim (Zagreb) ili oštrim (Ljubljana).

	I obli		II oštri	
28) 3 dinara, crvena	7.—	3.—	8.—	4.—
a) karminasta	10.—	5.—	?	?
b) narandžastocrvena	10.—	10.—	12.—	8.—

Poznate su slične greške u štampi kao kod prethodnog izdanja.

U toku 1952. Direkcija PTT Ljubljana preštampana je ove koverte raznim reklamnim tekstovima (vidi odeljak „Prigodna izdanja pojedinih direkcija”).

Za koverte sa mašinskim pritiskom „Samo za /službenu/ upotrebu”, i ručnim pretiskom „Službeno” u ćirilici ili latinici vidi odeljak „Službeni koverti”.

* * *

Poštarina za pisma prve stope težine u unutrašnjem saobraćaju povišena je na 15 dinara 1953. godine.

* * *

1953., 20. septembar. Povišenje poštarine; šesto izdanje masovnih koverata sa vrednosnom oznakom sa motivom berbe suncokreta kao kod odgovarajućeg izdanja franko maraka; nacrt P. Gavranica, rez T. Krnjajica; papir žućkast bez postave ili beo sa postavom; knjigotisak za Kartonku „Avala” u Beogradu na kovertima dimenzija 155×102 mm., i knjigotisak „Lipe Mill” u Zagrebu na kovertima dimenzija 155×107 mm.

	I 155×102		II 155×107	
29) 15 dinara, papir smeđožut, bez postave				
✓ a) crvena u nijansama	5.—	✓ 3.—	3.—	2.—
b) ružičasta	10.—	5.—	8.—	4.—
30) 15 dinara, papir beo, sa postavom				
✓ a) crvena u nijansama	5.—	4.—	4.—	✓ 3.—
b) ružičasta	10.—	6.—	8.—	5.—

Postoje primetne razlike u boji i površini papira, kao i u nijansama boje štampe. Poznata su oštećenja klišeja vrednosne oznake. Kao tipična greška kod zagrebačkog štampanja javlja se zadebljala brojka „15” i oštećena slova u oba natpisa „FNR Jugoslavija”.

Kod beogradskog knjigotiska imena crtača i gravera ispod slike marke su jasna i lako čitljiva, dok su kod zagrebačkog najčešće zamrljana i nečitka. Postoje još neke sitnije razlike.

1953—54. Kao prethodno izdanje, samo je vrednosna oznaka štampana u ofsetu umesto knjigotisku; šrafiranje crteža malo razlivenije, sa manjim razlikama u senčenju neba i pojedinih detalja crteža (oblak gore desno „presečen” horizontalnim ili kosim belim prugama); ofset štampa Kartonke „Avala” u Beogradu na koveratama dimenzija 155×102 mm., i ofset „Ognjena Price” za „Lipu Mill” u Zagrebu na koveratama dimenzija 155×107 mm., papir žućkast bez postave, ili beo sa postavom.

	I 155×102	II 155×107
31) 15 dinara, karminasta, bez postave	8.— 4.—	15.— 10.—
32) 15 dinara, karminasta, sa postavom	7.— 3.—	? ?

Poznate su razlike u nijansi boje štampe i u papiru.

Koverat br. 30 postavljen je pelirom u sivoj, tamnosmeđoj, crvenosmeđoj, ljubičastoj i indigo boji, a koverat br. 32 u sivoj, maslinastoj i indigo boji.

Beogradski ofset ima horizontalne bele pruge preko oblaka desno gore, a zagrebački ofset kose pruge.

Prodajna cena koverata 29 i 31 bila je 18 dinara, a br. 30 i 32 bila je 20 dinara, sa papirom za pisanje.

1955., 20. juni. Sedmo izdanje masovnih koverata; vrednosna oznaka kao kod prethodnih izdanja, samo format koverta veći, 178×103 mm; knjigotisak »Lipe Mill« u Zagrebu na postavljenom, različito obojenom papiru.

33) 15 dinara, papir različito obojen, postavljen		
✓ A. papir beo do sivobeo		
a) crvena, svetla do tamne	4.—	3.—
b) tamnokarminasta	5.—	4.—
B. papir svetloplav do plavičastozelen		
a) crvena u nijansama	8.—	3.—
b) tamnokarminasta	8.—	4.—
✓ C. papir ružičast		
a) svetlo do tamnocrvena	12.—	4.—

Koverat br. 33, u svim varijantama, postavljen je pelir papirom u indigo, plavoljubičastoj, crvenoljubičastoj i crvenoj boji.

Poznate su razlike u nijansama boje štampe i papira. I kod ovog izdanja javljaju se iste greške kao kod br. 29 II i 30 II.

Prodajna cena koverta bila je 22 dinara, sa papirom za pisanje.

1958. 24. mart. Osmo izdanje masovnih koverata; vrednosna oznaka sa motivom Jablanice kao kod odgovarajućeg izdanja redovnih maraka sa motivima bazične industrije i gradova; nacrt i rez T. Krnjajića, ofset štampa Kartonke „Avala” u Beogradu na belom, postavljenom papiru dimenzija 150×105 mm.

34) 15 dinara, opekastocrvena	10.—	4.—
-------------------------------------	------	-----

Postoje razlike u nijansi boje.

1958., mart. Isto, samo vrednosna oznaka u knjigotisku „Lipe Mill” u Zagrebu na belom postavljenom papiru dimenzija 155 × 107 mm; linije crteža grublje, nepreciznije.

35) 15 dinara, crvena, u nijansama ..... 12.— 6.—

Koverti br. 34 i 35 štampani su na papiru sa postavom od pelira u tamnoplavoj, tamnosivoj i crvenoljubičastoj boji.

Prodajna cena bila im je 20 dinara.

Poštarina za pismo povišena je 1. aprila 1959. na 20 dinara.

* * *

1959., 1. april. Deveto izdanje masovnih koverata; povišenje poštarine; vrednosna oznaka sa motivom Jablanice kao kod prethodnog izdanja, samo sa oznakom vrednosti „20”; nacrt i rez T. Krnjajića; ofset štampa Kartonke „Avala” u Beogradu na belom postavljenom papiru dimenzija 150 × 105 mm.

36) 20 dinara, opekastocrvena ..... 4.— 2.—

a) smeđeopekasta ..... 5.— 2,50

Koverat je postavljen pelirom u tamnosivoj, tamnosmeđoj, indigo i ljubičastocrvenoj boji.

Postoje sa jako izraženim šmicom.

Poznati su primerci sa dvostrukom štampom u tet-beš položaju.

Prodajna cena sa papirom za pisanje bila je 25 dinara.

1959., april. Isto, samo knjigotisak „Lipe Mill’ u Zagrebu; linije crteža grublje, nepreciznije, šrafiranje elemenata brane crtasto umesto tačkasto: papir beo, sa postavom, dimenzija 155 × 107 mm.

✓ 37) 20 dinara, karminasta ..... 4.— 2.—

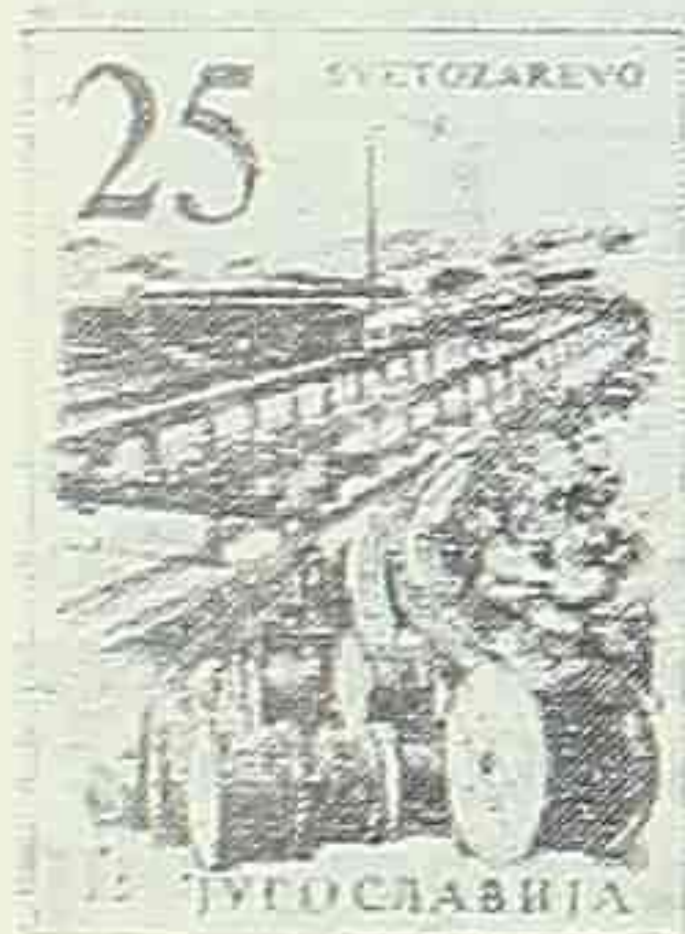
a) opekastocrvena ..... 5.— 2.50

b) smeđecrvena, zamrljana ..... 7.— 4.—

Prodajna cena koverta 36 i 37 bila je 25 dinara.

Nova poštanska tarifa, kojom je cena pisma prve stope težine u unutrašnjem saobraćaju povišena na 25 din., stupila je na snagu 15. IV 1961.

* * *

1961., 17. maj — 1964. Povišenje poštarine; deseto izdanje masovnih koverata sa vrednosnom oznakom sa motivom fabrike kablova u Svetozarevu, kao kod odgovarajućeg izdanja redovnih maraka; nacrt R. Debenjaka, rez V. Cvetkovića; nebo oko oznake vrednosti „25” čisto, bez šrafiranja; ofset štampa Kartonke „Avala” u Beogradu na kovertama dimenzija 150 × 107 mm., postavljenim pelir papirom (1961.) ili sa štampanim plavim tonom na unutrašnjoj strani (1964).

✓ 38) 25 dinara, crvena, u nijansama ..... I postava II ton
3.— 1.— 2.— 1.—

a) opekasta ..... ? 3.— 2.—

Poznati su primerci bez donjeg levog ugla vrednosne oznake.

Poznate su znatne razlike u boji koja se kreće od svetlocrvene (+ 100%), preko crvene do tamnocrvene (+ 50%). Postoje i manje razlike u papiru. Koverti su postavljeni pelirom u tamnosivoj, tamnosmeđoj, indigo i svetloplavoj boji (tip II).

Prodajna cena ovih koverata bila je 30 din.

1961. Isto, samo sa delimično izmenjenim crtežom vrednosne oznake; nebo između brojke „25” i natpisa „Svetozarevo” šrafirano, ceo crtež grublji; knjigotisak „Lipe Mill” na belom postavljenom papiru različitog kvaliteta dimenzija 155 × 107 mm.

✓ 39) 25 dinara, bledožućkasta, ...	5.—	2.—
a) karminasta, ...	5.—	2.50
✓ b) opekasta, papir	5.—	2.—

Kod br. 39b poznate su svetlije i tamnije nijanse.

Koverti su postavljeni pelirom u tamnosivoj i tamnosmeđoj boji. Prodajna cena koverta sa papirom za pisanje bila je 30. dinara.

* * *

Na dan 1. avgusta 1965. povišena je poštarina za pisma prve stop e težine u unutrašnjem saobraćaju na 30 dinara.

1965., 25. oktobar. Povišenje poštarine; jedanaesto izdanje masovnih koverata; vrednosna oznaka sa motivom Litostroja kao kod odgovarajućeg izdanja redovnih maraka; nacrt R. Debenjaka, rez T. Krnjajića; ofset štampa Kartonke „Avala” u Beogradu na kovertima dimenzijama 150 × 107 mm. sa štampanim tonom na unutrašnjoj strani.

✓ 40) dinara, crvena	3.—	1.50
✓ a) opekastocrvena	2.—	1.—

1965. Isto, samo knjigotisak „Lipe Mill” u Zagrebu na postavljenom papiru formata 155 × 107 mm.

41) 30 dinara, crvena	5.—	3.—

Važili do 15. II 1968. (br. 29—33), odnosno 30. VI 1968. (br. 34—41)

promena valute: 1 novi dinar = 100 starih dinara

1966., april. Promena valute; dvanaesto izdanje masovnih koverata; vrednosna oznaka sa motivom Litostroja u novim dinarima, kao kod odgovarajućeg izdanja redovnih maraka; nacrt R. Debenjaka, ofset štampa kartonke „Avala” na papiru sa štampanim tonom dimenzija 150 × 107 mm.

42) 0,30 dinara, crvena do tamnocrvena	4.—	2.—
a) karminastocrvena	4.—	2.—

1966—67. Kao prethodno izdanje, samo vrednosna oznaka štampana u knjigotisku; linije šrafiranja deblje, nepreciznije, senčenje neba i zemljišta gušće i grublje, brojke u oznaci vrednosti deblje; knjigotisak Štamparije PTT za kartonku „Avala” u Beogradu na kovertima dimenzija 150×107 mm., i knjigotisak „Lipe Mill” u Zagrebu na kovertama dimenzija 155×107 mm.; sa postavom ili tonom.

	I postava	II ton
✓ 43) 0,30 dinara		
A. dimenzije 150×107 mm, opekastocrvena	10.— 4.—	6.— 2.50
✓ B. dimenzije 155×107 mm, vinskocrvena	.....6.— 3.—	8.— 4.—

Kod beogradskog knjigotiska štampani ton na unutrašnjoj strani je u vidu pune površine, a kod zagrebačkog u vidu zvezdolike mreže

1968., 7. mart. Trinaesto izdanje masovnih koverata; vrednosna oznaka sa likom predsednika Tita sa crtežom identičnim crtežu odgovarajućeg izdanja redovnih maraka, i sa potpisom crtača, gravera i štamparije ispod slike marke: nacrt B. Jakca, rez V. Cvetaković, ofset štampa Kartonke „Avala” u Beogradu na papiru sa štampanim tonom dimenzija 150×107 mm.

44) 0,30 dinara, crvena	.....	—	—
a) sa retuširanim potpisom	.....	—	—

Ovaj koverat relativno se retko sreće. Kod primeraka sa celim potpisom ispod slike marke na poleđini se nalazi i jedan krug u boji podeljen na četiri dela duž prečnika. Kod koverata sa retuširanim potpisom ovog kruga nema, a od potpisa se vide samo vrhovi.

1968. Kao prethodno izdanje, samo crtež vrednosne oznake grublji, nepreciznije uređen; knjigotisak za Kartoteku „Avala” u Beogradu na kovertima dimenzija 150×107 mm., i knjigotisak „Lipe Mill” u Zagrebu na kovertima dimenzija 155×107 mm.; sa postavom ili štampanim tonom.

	I postava	II ton
45) 0,30 dinara		
A. dimenzije 150×107 , tamnoopekasta	✓ ?	4.— 2.—
✓ B. dimenzije 155×107 , vinskocrvena	✓ 6.— 3.—	6.— 3.—

Kod beogradskog knjigotiska štampani ton je u vidu pune površine plave boje, a kod zagrebačkog u vidu zvezdaste mreže u plavičastoj, zelenkastoj i sivoj boji.

Navedene cene odnose se isključivo na primerke upotrebljene bez dolepljene marke od 0,20 dinara. Koverti dofrankirani sa 0,20 din. vrede manje 50%.

*
**

Poštarina za pismo prve stope težine u unutrašnjem saobraćaju povišena je 15. aprila 1968. godine na 0,50 dinara.

1968., 10. maj. Povišenje poštarine; trinaesto izdanje masovnih koverata; vrednosna oznaka sa likom predsednika Tita sa oznakom vrednosti „0,50“; nacrt B. Jakca, knjigotisak za Kartonku »Avala« u Beogradu na kovertama dimenzija 150 × 107 mm., i knjigotisak »Lipe Mill« u Zagrebu na kovertama dimenzija 155 × 107 mm.; sa postavom ili štampanim tonom.

46) 0,50 dinara

✓ A. dimenzije 150 × 107, tamnocrvena

✓ B. dimenzije 155 × 107, vinskocrvena

I postava II ton

? 4.— 2.—
✓ 6.— 3.— ✓ 6.— 3.—

Kod beogradskog knjigotiska štampani ton je u vidu pune površine plave boje, a kod zagrebačkog u vidu zvezdaste mreže u sivoj, plavičastoj ili svetloljubičastoj boji.

1969. Kao prethodno izdanje, samo je senčenje crteža fino, precizno, štampa čista i jasna; ofset Kartonke »Avala« na papiru sa štampanim plavim tonom na unutrašnjoj strani; dimenzije koverta 150 × 107 mm.

✓ 47) 0,50 dinara crvena, u nijansama 3.— 1.—

Kod ovog koverta oznaka štamparije na poleđini poklopca štampana je u negativu, kružnog je oblika, bez slike goluba pismonoše i sa nazivom štamparije u latinici, dok je kod prethodnih štampanja bila u pozitivu, pravougaonog oblika, sa slikom goluba pismonoše i i nazivom štamparije u ćirilici.

1970.(?) Kao prethodno izdanje, samo sa delimično izmenjenim crtežom vrednosne oznake; veličina vrednosne oznake promenjena, 19,5 × 27,5 mm., umesto ranijih 20 × 27 mm.; knjigotisak »Lipe Mill« u Zagrebu na kovertama dimenzija 157 × 105 mm, sa postavom ili štampanim tonom.

✓ 48) 0,50 dinara, bledocrvena

I postava II ton
4.— 2.— 4.— 2.—

Štampani ton je u vidu zvezdaste mreže sive boje.

Obavezna upotreba poštanskog broja u Jugoslaviji počela je 1. januara 1971. godine, te su u skladu sa njom pripremljene i nove celine. Masovni koverti ponovo su na prednjoj strani dobili adresne linije kojima je dodat i prostor za upisivanje poštanskog broja. Od 5. maja 1972. na poklopcu koverta dodate su linije i prostor za upisivanje poštanskog broja adrese pošiljaoca.

Iste godine puštene su u promet i poštanske vrednosnice sa fosforescentnim nanosom.

1971., 11. oktobar — 1972. Prvo izdanje masovnih koverata sa fosforescentnim nanosom dimenzija 5×21 ili $7,5 \times 25$ mm.; vrednosna oznaka sa motivom Kruševca, slična odgovarajućem izdanju redovnih maraka »Turizam«, samo nešto izmenjenog crteža i znatno uvećana; nacrt A. Milenkovića, štampa Kartonke »Avala« u Beogradu na kredastom papiru dimenzija 161×115 mm.

- ✓49) 0,50 dinara tamnocrvena *5x27*
A. dimenzije nonosa 5×21 mm	—	—
B. dimenzije nonosa $7,5 \times 25$ mm (1972.)	—	—

1972., 8. maj. Drugo izdanje masovnih koverata sa fosforescentnim nanosom različitih dimenzija; adresne linije štampane i na poklopcu, a na unutrašnjoj strani poklopca, na osnovi od štampanog tona, u negativu, parole za propagandu poštanskog broja; vrednosna oznaka kao kod prethodnog izdanja; knjigotisak Štamparije PTT na ofset papiru dimenzija 162×114 mm. *160x114*

- ✓50) 0,50 dinara, crvena .....
✓a) opekastocrvena	—	—

U zavisnosti od dimenzija fosforescentnog nanosa može se razlikovati nekoliko tipova: **A** dimenzije nanosa 10×28 mm. **B** dimenzije nanosa 11×28 mm. **B/1.** dimenzije nanosa kao pod **B**, samo sa velikom tačkom iznad. **C.** dimenzije nanosa 12×35 mm. *10,5x28*
11x30

* * *

Na dan 23. juna 1972. poštarina je povišena na 0,80 dinara.

1972., 1. avgust. Povišenje poštarine; masovni koverti bez fosforescentnog nanosa i sa nanosom dimenzija 8×25 mm.; vrednosna oznaka sa motivom Pirana kao kod odgovarajućeg izdanja redovnih maraka »Turizam«, sa potpisom crtača i Zavoda za izradu novčanica ispod slike marke, i sa štampanim zupčanjem; ofset štampa Kartonke »Avala« na belom glatkom papiru dimenzija 161×115 mm., sa odstupanjima. *159x*

- 51) 0,80 dinara, crvena do ružičastocrvena
I bez fosforescentnog nanosa	—	—
✓II sa fosforescentnim nanosom	—	—

Štampa je čista i jasna, pretežno u ružičastocrvenoj, ređe u crvenoj boji.

Koverti bez fosforescentnog nanosa su ređi.

Pri samom vrhu štampanog tona na unutrašnjoj strani nalazi se oznaka štamparije u negativu (bela slova na plavoj podlozi-ređe) ili pozitivu (plava slova na beloj podlozi -češće).

1972. Isto, samo bez potpisa crtača i Zavoda ispod slike marke; knjigotisak štamparije PTT u Beogradu; bez nanosa ili sa nanosom raznih dimenzija.

52) 0,80 dinara, opekasta do tamnocrvena			
I bez nanosa	—	—	—
✓ II sa nanosom	—	—	—

Prema dimenzijama fosforescentnog nanosa može se razlikovati više tipova: **A)** dimenzije nanosa $7 \times 23,5$ mm.; **B)** dimenzije nanosa 9×25 mm.; **C)** dimenzije nanosa 9×27 mm.; **D)** dimenzije nanosa 10×28 do 10×30 mm.; **E)** dimenzije nanosa 11×32 mm. Od navedenih najčešća je varijanta **B)** a najređa varijanta **A)**.

Poznata je tipična greška kod varijante IIA u vidu duguljaste mrlje na najvišoj kuli, a kod IID u vidu »prozora« na zgradi ispred kule.

Boja štampe je opekastocrvena kod varijanti IIB-IID, bledoružičasta kod IIA i tamnocrvena kod IIE.

Na unutrašnjoj strani poklopca iznad propagandnih parola nalazi se amblem PTT, obično bez oznake štamparije. Poznati su, ređe, i koverti sa oznakom štamparije u vidu lava (u negativu) ispod parola.

Napomena: Koverat bez nanosa naveden je prema jednoj nezvaničnoj informaciji iz Biroa na poštanske marke.

1972. Isto, samo crtež vrednosne oznake delimično izmjenjen, bez šrafiranja neba unutar brojki u oznaci vrednosti »0,80«; sa potpisom crtača i Zavoda ispod slike marke; knjigotisak štamparije »Mladost« u Ćupriji na kovertima bez ili sa fosforescentnim nanosom različitih dimenzija.

	I bez	II sa nanosom
53) 0,80 din., crvena	— —	— —
a) opekastocrvena	— —	— —
narandžastocrvena	?	— —

Prema dimenzijama fosforescentnog nanosa mogu se razlikovati tri varijante: **A)** dimenzije nanosa 9×25 mm.; **B)** dimenzije nanosa 9×27 mm. i **C)** dimenzije nanosa 10×30 mm.

1972., 1. septembar. Masovni koverti malog formata bez i sa fosforescentnim nanosom; vrednosna oznaka slična izdanju od 1. avgusta, samo bez potpisa crtača i Zavoda ispod vrednosne oznake i bez šrafliranja neba unutar brojki u oznaci vrednosti »0,80«; dimenzije vrednosne oznake, (sa štampanim zupčanjem) 22,5 × 25,5 mm; dimenzije koverta 152 × 105 mm.; ofset štampa Kartonke »Avala« u Beogradu.

54) 0,80 dinara, jasnocrvena

I bez fosforescentnog nanosa	—	—
II sa fosforescentnim nanosom	—	—

Napomena: Koverat sa fosforescentnim nanosom naveden je prema jednoj nezvaničnoj informaciji iz Biroa za poštanske marke.

1972. Isto, samo vrednosna oznaka uvećana, 23 × 26,5 mm., i sa nekim manjim razlikama u crtežu; dimenzije koverta 156 × 105 mm.; parole na unutrašnjoj strani koverta u antikva umesto blok pismu; knjigotisak »Lipe Mill« u Zagrebu.

55) 0,80 dinara, bledokarminasta

I bez nanosa	—	—
II sa nanosom	—	—

Napomena: Koverat sa fosforescentnim nanosom naveden je zvaničnoj informaciji iz Biroa za poštanske marke.

**

Nova poštanska tarifa, kojom je cena za pismo prve stope težine u unutrašnjem saobraćaju povišena na 1,20 dinara, stupila je na snagu 1. jula 1974. godine.

**

1974., 19. jul. Masovni koverti malog formata bez i sa fosforescentnim nanosom; vrednosna oznaka sa motivom poštanskog roga kao kod odgovarajućeg izdanja franko marka za automate; format koverta 150 × 105 mm.; ofset štampa Kartonke »Avala« u Beogradu, na papiru sa smeđim tonom.

56) 1,20 dinara, ružičasta

✓ I bez fosforescentnog nanosa	—	—
✓ II sa fosforescentnim nanosom	—	—

Koverat sa nanosom naveden je prema nezvaničnoj informaciji iz Biroa za poštanske marke.

Nije isključeno da se vremenom pojave i koverti štampani kod Lipe Mill i Zagrebu.

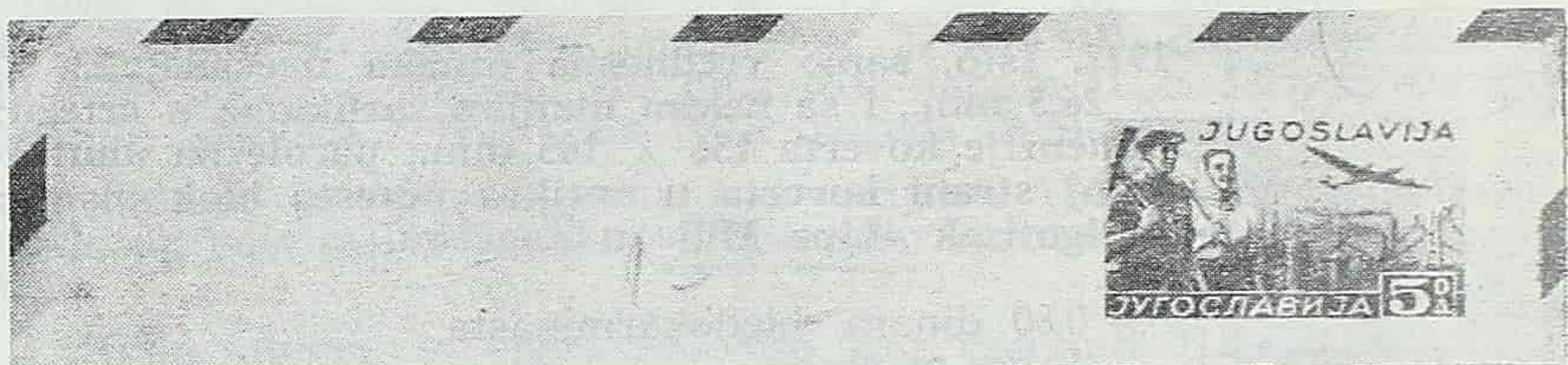

1974., 15. avgust. Povišenje poštarine; masovni koverti velikog formata bez i sa fosforescentnim nanosom; vrednosna oznaka kao kod prethodnog izdanja, samo format veći 160×114 mm.; štampani ton plav, u vidu pune površine, sa propagandnim parolama na unutrašnjoj strani poklopca, ili smeđ, u vidu ornamenta, bez propagandnih parola; ofset štampa Kartonke »Avala« u Beogradu.

	I bez	II sa nanosom
✓ 57) 1,20 din. ružičasta, sa parolama	— —	— —
✓ 58) 1,20 din. ružičasta, bez parola	— —	— —

Koverti bez nanosa navedeni su prema jednoj nezvaničnoj informaciji iz Biroa za poštanske marke.

AVIONSKI KOVERTI

1948., 1. oktobar. Prvo izdanje koverata za avionsku poštu; vrednosna oznaka sa motivom industrijalizacije, kao kod istovremenog izdanja aerograma; na prednjoj strani četiri tačkaste adresne linije, druga linija duga 122 mm.; na poleđini reč »Šalje«; podloga dimenzija 145×91 mm. štampana u ofsetu, vrednosna oznaka na belom polju štampana u bakrotisku na pelir papiru dimenzija 152×98 mm.

1) 5 dinara, podloga plava

a) karminskocrvena	5.—	7.—
b) smeđecrvena do smeđekarminska	6.—	8.—
c) tamna ljubičastokarminska	12.—	15.—

Isto, samo promenjene dimenzije podloge, 148×94 , i samog koverta, 155×100 mm.; druga adresna linija duga 127 mm.; na poleđini bez ili sa debelom plavom linijom u obliku slova »V« na donjem preklopu.

	I sa V linije	II bez
2) 5 din., podloga svetloplava do ultramarin		
a) svetlocrvena	?	8.— 10.—
a) karminskocrvena	20.— 25.—	12.— 15.—
A. sa retuširanim »Југославија«		20.— 25.—

Kod koverta br. 2A ćirilični natpis »Југославија« je podebljan.

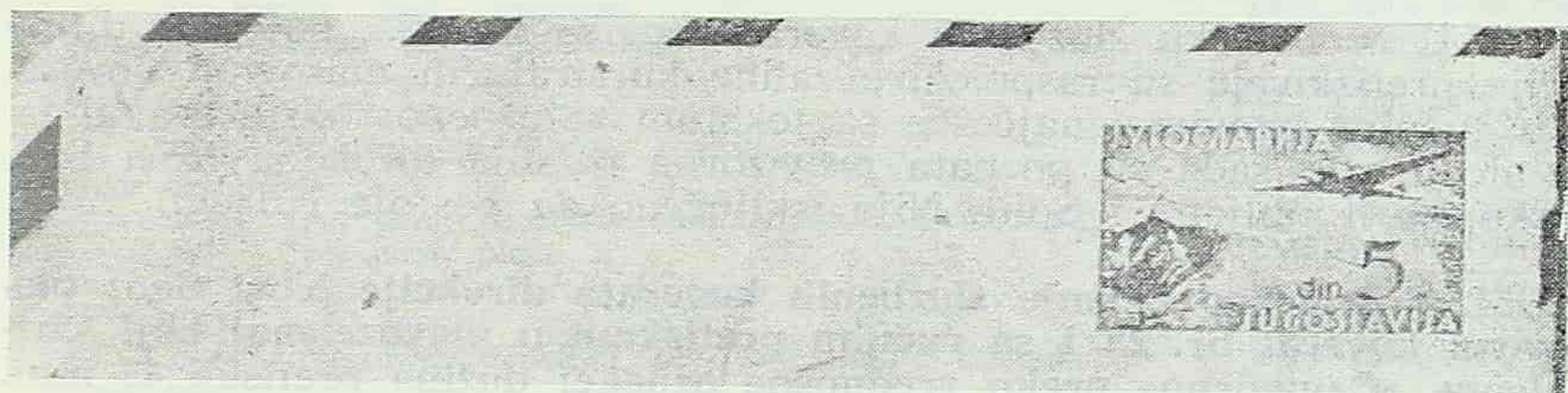
1949. Koverti za avionsku poštu; vrednosna oznaka i dimenzije kao kod prethodnog izdanja, samo bez reči »Šalje:« na poleđini.

3) 5 din., podloga svetlo od tamnoplava

a) crvena u nijansama	5.—	5.—
b) ružičasta, u nijansama	7.—	8.—
c) karminasta do ljubičastokarminasta	7.—	8.—
d) ljubičastosmeđa	8.—	10.—

Koverti sa tamnom podlogom nešto su ređi. Kod broja 3c poznati su primerci štampani na plavičastom papiru (15.—).

Kod svih koverata sa vrednosnom oznakom sa motivom industrijalizacije poznate su brojne greške u štampi: sa jako pomerenom vrednosnom oznakom koja delimično izlazi van belog bolja; sa vrednosnom oznakom štampanom na unutrašnjoj strani koverta; sa vrednosnom oznakom štampanom u obrnutom položaju u donjem levom uglu; bez vrednosne oznake na belom polju i sa širokom kosom belom prugom preko vrednosne oznake. Cena ovakvih primeraka po sporazumu, a prema retkosti.

1951., januar, Treće izdanje koverata za vazдушnu poštu: vrednosna oznaka sa motivom aviona nad Triglavom; nacrt J. Trpina, rez S. Grujića; vrednosna oznaka štampana u knjigotisku, podloga u ofsetu dimenzija 147 × 93 mm.; dimenzije koverta 155 × 103 mm.

4) dinara, podloga plava do ultramarin

a) bledo do tamnocrvena	4.—	7.—
b) tamnokarminska	12.—	15.—

Postoje koverti kod kojih je slika jako zamrljana bojom.

1951., oktobar. Četvrto izdanje koverata za vazдушnu poštu; vrednosna oznaka kao kod prethodnog izdanja, samo je crtež znatno preciznije urađen, sa finim linijama štrafiranja, štampan u bakrotisku umesto knjigotisku; podloga štampana u ofsetu, dimenzija 147 × 97 mm.; format koverta 155 × 105 mm.

5) 5 dinara, opekastocrvena .....

	8.—	12.—
--	-----	------

Postoje manje razlike u boji.

SLUŽBENI KOVERTI

a. Opšta izdanja Generalne direkcije

1951., februar (?). Koverti za službenu upotrebu; masovni koverti Jugoslavije br. 27II i 28I sa crnim trorednim mašinskim pretiskom »SAMO ZA / SLUŽBENU / UPOTREBU«, latinicom; svaki red pretiska podvučen crtom dugom 27 mm.

1) 3 dinara, crvena do karminasta (na br. 27 II)	10.—	1.—
2) 3 dinara, crvena (pretisak na br. 28 I)	10.—	6.—

U zavisnosti od međusobnog položaja pojedinih redova pretiska mogu se razlikovati dva tipa: A) sva tri reda postavljena simetrično i B) sva tri reda postavljena tako da im se prva slova nalaze jedno ispod drugog.

b. Lokalna izdanja pojedinih direkcija

U nedostatku službenih koverata opšteg izdanja, pojedine direkcije pretiskivale su raspoložive zalihe kursirajućih masovnih koverata ručnim žigovima, najčešće sa tekstom »Službeno«, ćirilicom ili latinicom. Do sada su poznata provizorna izdanja direkcija Novi Sad, Skoplje, Ljubljana i Split. Nije isključeno da postoje i drugi.

1951. Provizorno izdanje službenih koverata direkcije Novi Sad; masovni koverat br. 28 I sa ručnim pretiskom u plavozelenoj boji, ćirilicom, »СЛУЖБЕНО« preko vrednosne oznake; dužina pretiska 43 mm.

1) 3 dinara, karminasta, pretisak plavozelen	—	15.—

1951. Provizorno izdanje direkcije Skoplje; masovni koverat br. 28 I sa crnim ručnim dvorednim pretiskom u ćirilici „Дирекција на ПТТ /Скопје“ dužine 37/17 mm.

2) 3 dinara, crvena, pretisak crn	—	20.—

1951. Provizorno izdanje direkcije Split; masovni koverat br. 27 II sa ljubičastim ručnim pretiskom u latinici »Službeno« dužine 47 mm.

3) 3 dinara, crvena, pretisak ljubičast	—	10.—

1951. Provizorno izdanje direkcije Ljubljana; masovni koverat br. 28 I sa crvenim ručnim pretiskom u latinici »SLUŽBENO« dužine 45 mm.

4) 3 dinara, crvena, pretisak crven	—	18.—

Kod svih provizornih izdanja postoje razlike u intenzitetu boje pretiska, kao i u položaju pretiska prema vrednosnoj oznaci.

Nastavak u br. 156

H. R. HARMER Ltd.

Kraj prošle godine značio je ne samo završetak jedne i početak druge sezone, već i vreme kada se svode računi i vrše analize poslovanja. Mada nam ne mora biti ni od kakvog značaja da li su i koliko pojedine firme zaradile na filatelistima, njihovi godišnji izveštaji su ipak interesantni jer donose niz podataka o najvišim postignutim cenama, o stepenu interesovanja koje vlada za pojedina područja ili izdanja maraka. Tim pre kada se radi o jednoj takvoj firmi kao što je H. R. Harmer Ltd., koja danas, sa centralom u Londonu i ograncima u Sidneju i Njujorku i ukupnim prometom od 2.503.486 funti sterlinga, predstavlja jednu od najvećih filatelističkih aukcijskih kuća.

Apsolutni rekord sezone postigla je avionska marka SAD od 24 centa iz 1918. sa obrnuto štampanim središtem, koja je na aukciji ogranka u Njujorku prodana za 47.000 US \$, ili oko 799.000 novih dinara. Drugo mesto pripada kovertu upućenom sa Sicilije u Marselj, frankiranom sa jednim šestercom i jednim parom maraka od 1/2 gr. izdanja iz 1859., i sa po jednom markom od 5 i 20 gr., koje je u Londonu prodato za 10.500 Lstg, ili oko 420.000 NDin. Od ostalih spomenimo:

Austrija:

- 1936., Dolfus, 10 šilinga . . . . . Lstg. 105 (4.200 din)
- (Ista marka je na aukciji od 3. II 1975. procenjena na 200 Lstg ili 8.000 din.)
- 1946., Rener blokovi, komplet . . . . . Lstg. 370 (14.800 din)

Francuska:

- 1849—52., 15 c., zelena . . . . . Lstg. 550 (22.000 din)
- 1928., »Ille de France«, 10 Fr na 1,50 . . . . . Lstg. 950 (38.000 din)

Nemačka:

- Bavarska, 1849., 1 k., crna, žigosana . . . . . Lstg. 500 (20.000 din)
- Z. Berlin, 1949., redovne . . . . . Lstg. 150 (6.000 din)
- Z. Nemačka, 1951—52., redovne . . . . . Lstg. 160 (6.400 din)

Italija:

- 1933., »Vollo di Ritorno«, triptih . . . . . Lstg. 1.600 (64.000 din)
- 1933., »Servizio di Stato«, triptih . . . . . Lstg. 330 (13.200 din)

Velika Britanija:

- 1840., Crni peni, poništeni četverac ploče Ib . . . . . Lstg. 300 (12.000 din)
- 1840., Crni peni, ploča V . . . . . Lstg. 200 (8.000 din)
- 1867—83., 5 Lstg., vodoznak sidro . . . . . Lstg. 280 (11.200 din)
- 1911—13., 6 penija, magenta . . . . . Lstg. 600 (24.000 din)
- 1969., Investitura, 5 penija, bez crne boje, 6 komada . . . . . Lstg. 210 (8.400 din)

Lihtenštajn:

- 1934., Vaduz blok, 5 Fr . . . . . Lstg. 300 (12.000 din)

SSSR:

- 1930., Cepelin 40 i 80 kop., u paru, nezupčano . . . . . Lstg. 170 (6.000 din)

SAD:

- 1893., Kolumbo, 4 dolara . . . . . Lstg. 155 (6.200 din)
  - 1930., Cepelin, komplet . . . . . Lstg. 300 (12.000 din)
- (Sve marke su neupotrebljene, ukoliko drugačije nije navedeno)

* * *

Od početka ove godine firma H. R. Harmer Ltd., London, održala je pet a šestu aukciju sprema za 17—19. mart, od čega su tri bile posvećene markama celog sveta a ostale Velikoj Britaniji i Komonveltu. Od maraka našeg područja ponuđena su samo tri lota Jugoslavije, i to:

- 1953., Esperanto, 15 i 300 dinara, čiste . . . . . Lstg. 45,35 (1.814 din)
- 1953., isto, samo žigosano . . . . . Lstg. 35,15 (1.406 din)
- — — —, Zbirka, sa PEN klubom (2×), blokovima železnice (2×), ZEFIZ blokom, I životinjama, Planinarima iz 1951., Umetnošću iz 1956., itd., mešano čisto i poništeno, oko 1500 maraka . . . . . Lstg. 125—150 (5—6.000din)

Od maraka ostalih područja treba spomenuti izdanje »Orval«, Belgija, 1933., procenjeno na 200 Lstg., upotrebljeni dvadeseterac francuske marke od 10 c. izdanja iz 1853—61, I tip, procenjen na 500—700 Lstg., nemačku »Vagner« seriju iz 1933. (32 Lstg), koverat sa italijanskim markama leta Rim — Buenos Aires iz 1934. (75—100 Lstg), zbirku od oko 500 maraka obe zone ST Trsta, uključivo Esperanto marke zone B (25—30 Lstg), provizorno izdanje Vatikana iz 1934. (550 Lstg), kiparske marke sa pretiskom »Republika« iz 1960. (40 Lstg.), i upotrebljenu norvešku marku od 4 skilinga iz 1855. (25—30 Lstg).
(H. R. Harmer, Ltd., 41 New Bond str., London W1A 4EH, England. Godišnja pretplata na kataloge + liste ostvarenih cena 6 Lstg.)

(Preveo: Ivan Mele, Ljubljana)

MARKE SA FOSFORESCENTNIM PREMAZOM I NJIHOVA DETEKCIJA

(nastavak iz br. 154)

Izgledi

CSA je najlakše identificirati, jer je jedini britanski nosilac fosforescencije koji daje svetao odsjaj nakon obasjavanja dugotalasnim UV zrakama. To znači, da sjaji i nakon obasjavanja kroz obično prozorsko staklo.

Od tvari koje reaguju samo na kratkotalasno obasjavanje sjaji PHD duže i više zeleno od drugih. Vrlo je teško razlikovati TPA i SA, ma da mala razlika postoji.

Najbolje je upotrebiti poznate i identifikovane marke te sa njima upoređivati i identifikovati nepoznate.

Identifikacija

Kao što je već rečeno, aparati za »opipavanje« maraka ne broje fosforescentne trake, već samo ustanovljavaju da li je na marki jedna okomita uska traka ili je prekrivena veća površina. Na taj način dve ili tri okomite trake za opipač znače isto što i premaz cele površine marke.

Iz estetskih i tehničkih razloga često se marke preštampaju fosforescentnim nanosom preko cele površine; no to je veoma skup metod. Korisnije je nosioce fosforescencije dodati pri izradi papira, umesto mešati ih u štamparsku boju. Kada se fosforescentni spoj dodaje papiru, nije potrebno fino mlevenje u prašinu.

Pokušaj iz 1969. godine sa 1/6 d poštanskom markom nije u potpunosti zadovoljio, ali sazrele su spoznaje koje su dovele do novih otkrića u postupcima i sintezi novih nosilaca fosforescencije koji se upotrebljavaju pri pripremanju papira. Poslednji pokušaji su pri završetku i marke na kojima su upotrebljeni već su u prometu.

Najnoviji nosilac fosforescencije je označen sa »PABA (S)«. Njegov odsjaj liči TPA, ali je nešto plavlji.

Novi fosforescentni eksperiment u Velikoj Britaniji

Da bi raščistila, da li je primena dodavanja fosforescentne smese u kredasti sloj britanskih poštanskih maraka korisnija od dosadašnjeg metoda štampanja fosforescentnih traka, britanska je pošta pribegla novom eksperimentu. Osam miliona komada redovne marke od 4 1/2 p odštampano je sa fosforescentnim nanosom u kredastom sloju preko cele površine marke i u novembru 1974. god. pušteno u prodaju u regijama Aberdin, Kembridž i Norvič (Aberdeen, Cambridge i Norwich). Ukoliko bude mašinska obrada pošte opremljene tim markama bez smetnji, to se može računati da će prestati sa štampanjem fosforescentnih traka i da će sve britanske poštanske marke imati potpun fosforescentni sloj u kredastom papiru.

Dodatak

Poštanski znak, čijem je razvoju britanska poštanska uprava pridonela svoj pionirski deo, preuzele su mnoge inostrane pošte. To je očigledno i iz priloženog pregleda, koji, dakako, ni izdaleka nije potpun.

<i>Zemlja</i>	<i>Znak na markama</i>	<i>Dobavljač opipača</i>	<i>Trajanje odsjaja</i>	<i>UV područje</i>	<i>Boja odsjaja</i>
ARGENTINA	fosforescen.	Telefunken	Kratko do srednje	dugotalasno	žutozelena
AUSTRALIJA	fosforescen.	PITNEY BO & TOSCHIB.	veoma kratko	dugotalasno	narančasta
BELGIJA	fosforescen.	Telefunken & SEL	Kratko do srednje	dugotalasno	žutozelena
BRAZIL	fosforescen.	Telefunken	Kratko do srednje	dugotalasno	žutozelena
DANSKA	fluorescenc.	Telefunken	nema	dugotalasno	skoro bela
FINSKA	fosforescen.	Telefunken	Kratko do srednje	dugotalasno	žutozelena
FORMOZA	3 boje optič	Toshiba	nema	vidljivo	boja marke
FRANCUSKA	fosforescen.	vlastiti proiz i Toshiba	Kratko do srednje	dugotalasno	žutozelena
SR NEMAČK	fluorescenc.	Telefunken & SEL	nema	dugotalasno	svetlo žuta,
JAPAN	fosforescen.	Toshiba & NEC	kratko	kratkotalasno	skoro bela
ITALIJA	fluorescenc.	SEL	nema	dugotalasno	žutozelena
JUGOSLAVIJA	fosforescen.	GEC-Elliot	prilično dug	dugotalasno	žuta
KANADA	fosforescen.	Toshiba	prilično dug	dugotalasno	plava
	fluorescenc.	SEL	nema	dugotalasno	svetloplava
KOREJA	3 boje optič	Toshiba	nema	vidljivo	svetložuta
LIBANON	fosforescen.	Telefunken	Kratko do srednje	dugotalasno	boja marke
MEKSIKO	fosforescen.	nepoznat	Kratko do srednje	dugotalasno	žutozelena
NIZOZEMSKA	fluorescenc.	Telefunken	nema	dugotalasno	žutozelena
	fosforescen.	Toshiba	Kratko do srednje	dugotalasno	žuta
NORVEŠKA	fosforescen.	Telefunken	srednje	dugotalasno	žutozelena
ŠVEDSKA	fosforescen.	Telefunken	Kratko do srednje	dugotalasno	žutozelena
ŠVAJCARSKA	fosforescen.	Telefunken	Kratko do srednje	dugotalasno	žutozelena
ŠPANIJA	optičko	GEC-Elliot	nema	vidljivo	žutozelena
JUŽ. AFRIKA	fosforescen.	SEL	Kratko do srednje	dugotalasno	boja marke
SSSR	fluorescenc.	Telefunken	nema	dugotalasno	žutozelena
SAD	fosforescen.	NCR	Kratko do srednje	kratkotalasno	tamnožuta
SAD — vazduš pošta	fosforescen.	NCR	veoma kratko	kratkotalasno	narančasto- žuta

ПАПИРНИ НОВАЦ ЦРНЕ ГОРЕ 1912—1917.

(БЛАГАЈНИЧКЕ УПУТНИЦЕ
ЗАПИСИ — БОНОВИ)

Витомир Соколовић

Први балкански рат 1912. године са Турском изискивао је максимално ангажовање свих расположивих снага Црне Горе. Он је захтевао огромна финансијска и материјална средства. Да би колико — толико повећала средства државе, црногорска влада је одлучила да привремено изда благајничке упутнице (записе — бонове), у коју сврху је донесен и посебан законски пропис.

Ове упутнице су уствари биле нека врста привременог папирног новца, који није имао покрића, али за који је гарантовала држава у висини његове номиналне вредности. Циркулација ових папира почивала је на сили закона. Уствари, ово је био принудни унутрашњи зајам државе на годину дана. На бази емисије ових упутница држава је одмах, на почетку Првог балканског рата добила два милиона перпера. По пуштању првих упутница у промет, оне су нормално циркулисале, мада су их Црногорци навикнути на звечећу монету, нерадо узимали.

ИЗДАЊЕ ИЗ 1912. ГОДИНЕ

Штампано је у Прагу, хартија је пунија, а аверс и реверс су исти. Нумерисање је вршено тако што је на аверсу увек непаран број, а на реверсу следећи — паран број који по реду долази. Ређе се нађу новчанице код којих су бројеви на аверсу и реверсу исти. На свим новчаницама је датум: 1. октобра 1912. Након повлачења из оптицаја првом половином 1914. године, Главна државна благајна је вршила поништавање овог издања са по две рупе, што у нумизматици представља посебну варијанту.

Издање је штампано и пуштено у промет на основу Закона о издавању благајничких упутница, који је ступио на снагу 23. октобра 1912. године. Овим Законом Министарство финансија је овлашћено „да може издати упутнице на Главну државну благајну“, а чланом 3. регулисано је да: „Упутнице ће гласити на доносиоца и примаће се у номиналној вредности како на свим државним општинским и другим јавним благајнама, тако и у приватном промету“. Тако је ово издање са свим апоенима, варијантама, бројем комада и у укупној номиналној вредности пуштено у оптицај, и то:

Апоен	величина	боја	комада	вредност
1 перпер	115×75	затворено плава	500.000	500.000
2 перпера	130×85	тамно црвено смеђа	200.000	400.000
5 перпера	147×85	маслинасто зелена	80.000	400.000
10 перпера	150×100	цигла-црвена	40.000	400.000
50 перпера	165×105	бледо љубичаста	4.000	200.000
100 перпера	180×115	тамно смеђа	1.000	100.000

Све вредности постоје и поништене са две рупе, после повлачења из течаја.

Према Закону, упутнице су требало да буду повучене после годину дана, тј. до октобра 1913. године. Међутим, њихова важност је продужена. Средином октобра 1913. године Министарство финансија је донело Наредбу о повлачењу благајничких упутница — бонова, којом се њихова вредност „продужује до 1. фебруара 1914. за које ће се време извршити њихово повлачење из саобраћаја”. Наредба начелно регулише начин повлачења и поништења упутница, а детаљнија упутства о томе дата су у Правилнику о повлачењу благајничких упутница — бонова, који је издало Министарство финансија 19. октобра 1913. године.

На основу ових прописа отпочело је повлачење упутница. Али оно је ишло доста споро, јер ратом исцрпена државна благајна није имала новаца. Морало се чекати на закључење зајма, односно на примање новца од зајма. Када је зајам добијен испале су прече потребе, па су средства зајма намењена за откуп упутница утрошена на друге сврхе. Због тога повлачење благајничких упутница не само да није било завршено у предвиђеном року — до 1. фебруара 1914. — већ се продужило за још неколико месеци.

ПРВО ИЗДАЊЕ ИЗ 1914. ГОДИНЕ

Благајничке упутнице издања 1912. године, првом половином 1914. године такорећи још нису биле све ни повучене из оптицаја, а већ се указала потреба за њиховим поновним издавањем. Први светски рат наметнуо је потребу пуштања у промет нових количина благајничких упутница, које ће преплавити Црну Гору.

Истовремено са ратном прокламацијом објављен је и *Закон о издавању благајничких упутница — бонова, који је ступио на снагу даном објављивања у службеном листу — 25. јула 1914.* Овим Законом овлашћено је Министарство финансија да може пустити у саобраћај „до пет милиона перпера упутница на Главну државну благајну”, и то: прву серију (А) од два милиона, а остале серије (Б, В и Г) по милион”.

До израде нових, од ранијих упутница из 1912. у промет су пуштене вредности од по један и два перпера, само са претиском: „25 јули 1914. год.” и „25. јула 1914. год.” (остале вредности су биле поништене).

<i>Апоен</i>	<i>Варијанта</i>	<i>Апоен</i>	<i>Варијанта</i>
1 перпер	Издање 1912 са претиском: „25. јули 1914. год.”	1 перпер	Издање 1912 са претиском: „25. јула 1914. год.”
2 перпера	Издање 1912 — са претиском: „25. јули 1914. год.”	2 перпера	Издање 1912 — са претиском: „25. јула 1914. год.”

Све постоје поништене једном рупом, по повлачењу из течаја.

Упутнице првог издања из 1914. године пуштене су у промет на исти начин као и оне 1912. године. Иста је била номинална вредност, начин емисије, рок трајања и сл.

(Наставак у бр. 156)

NOVA IZDANJA MARAKA

EVROPA

ALBANIJA

25. decembar: Arheološki nalazi na tlu Albanije (10, 15, 20, 25, 40, 80 k., 1; 1,20 i 2 Leka)

januar: Razvoj transportnih sredstava (6 vrednosti)

februar: 30-godišnjica radničkih sindikata Albanije (2 vrednosti)

mart: 500-godišnjica rođenja Mikelandela (8 vrednosti)

AUSTRIJA

18. decembar: Stogodišnjica rođenja Franca Šmita (4 š)

24. januar: Redovna marka od 1 š. sa motivom iz Kalenberger Dorfa

februar: Redovna marka od 50 š. sa motivom Kongresne zgrade Hofburg u Beču

mart: Marka za propagandu upotrebe sigurnosnog pojasa (70 gr)

mart: XI evropski dan opština (2,50 š)

april: Evropa CEPT (2,50 š)

april: 50-godišnjica austrijskih državnih šuma (2 š)

BELGIJA

16. decembar: redovna marka sa motivom heraldičkog lava od 4,50 BFr i redovne marke sa Kraljevim likom od 4,50 i 6,50 BFr.

17. februar: Themabelga 75 (6,50 BFr)

24. februar: Festival cveća u Gentu (4,50; 5 i 6,50 BFr)

17. mart: Škola Čarlsa Bula (4,50 BFr)

24. mart: Davidov fond (5 BFr)

7. april: Redovna marka sa likom kralja Alberta od 10 BFr

14. april: Prigodne dobrotvorne marke sa doplatnim viškom, sa raznim motivima iz oblasti kulture (6,50+2,50; 10+4,50 i 15+6,50 BFr)

BUGARSKA

decembar: Stara bugarska umetnost (1, 2, 3, 5, 8, 13, 18 i 28 st)

1. januar: Poštanski broj (2 st)

januar: Olimpijske igre 1976. (80 st., i blok)

(za cveće i Dan pobede vidi br. 154, strana 36)

VELIKA BRITANIJA

15. januar: Redovna marka od 7 p.

19. januar: Dvestogodišnjica rođenja slikara Turnera — reprodukcije (4,5, 5,5, 8 i 10 p)

22. januar: Dobrotvorna marka sa doplatnim viškom u korist zdravstva, za pomoć distrofičarima (4,5 + 1,5 p)

Krajem 1974. puštene su u prodaju sveščići sa markama od 10×3,5 p i 15×4,5+3×3,5 p.

Džersi

25. februar: Poljoprivredne alatke iz XIX veka (3, 3,5, 8 i 10 p)

Džernes

7. januar: Paprati sa Džernesija (3,5, 4, 8 i 10 p)

GRENLAND

20. februar: Redovna marka sa slikom narvala (2 Kr)

DANSKA

27. februar: HAFNIA 76 (prigodni blok sa doplatnim viškom od 340+160 era)

27. februar: Redovna marka od 100 era sa pretiskom »postfaerge«

20. mart: Međunarodna godina žena (90+20 era)

IRSKA

januar: Redovne marke od 9, 10 i 50 p štampane na papiru bez vodoznaka

LIHTENŠTAJN

13. mart: Slike iz Kneževskog dvorca (70, 80 Rp i 1,20 Fr)

13. mart: Evropa CEPT (30 i 60 Rp)

MAĐARSKA

decembar: Mađarski antifašisti (2×1 Ft)

7. decembar: 900 godina grada Vac (8 Ft)

30. decembar: Redovne marke sa motivima gradova od 10 i 15 Ft.

14. januar: Stogodišnjica rođenja Alberta Švajcера (40, 60, 80 fil., 1,20; 2; 4 i 6 Ft)

7. februar: 200-godišnjica rođenja matematičara Farkaša Boljaja (1 Ft)

7. februar: Olimpijada golubova-pismonoša »Budapest 75«, avionska pošta (3 Ft, štampano sa priveskom u šahmatском rasporedu)

14. februar: Stogodišnjica rođenja Hansa Beklera (40 pf)

POLJSKA

30. decembar: Poljski drvorezi (1 i 1,50 Zl)

31. decembar: 70-godišnjica rođenja Pabla Nerude (1,50 Zl)

januar: Ptice (2×1, 2×1,50, 2, 3, 4, i 8 Zl)

PORTUGALIJA

4. decembar: Božićne marke (1,50; 4,50 i 10 Es)

8. decembar: Pokret oružanih snaga — 25. april (1,50; 3,50 i 5 Es)

RUMUNIJA

25. januar: Slike Jana Andreskua — reprodukcije (20, 40, 55 b., 1,75; 2,75; i 3,60 Lei)

1. mart: Poštanski broj (55 b.)

8. mart: Međunarodna godina žena (55 b)

15. mart: 500-godišnjica rođenja Mikelandela (5 Lei)

25. mart: ESPANA 75 (blok od 10 Lei)

SSSR

januar: 50-godišnjica Karakalpačke ASSR (4 kop); IV zimska spartakijada naroda SSSR (1 vrednost); Zimska spartakijada prijateljskih armija (1 vr)

februar: 105-godišnjica V. I. Lenjina (4 kop); Pobjeda nad fašizmom (6 vrednosti i blok); Stogodišnjica rođenja litvanskog slikara i kompozitora M. K. Ciurlionisa (4 kop); Stogodišnjica rođenja armenskog književnika Avetika Isaakina (4 kop).

mart: 500-godišnjica rođenja Mikelandela Buonaroti (4, 6, 10, 12, 16 i 20kop. i blok od 50 kop)

MONAKO

23. decembar: Redovne marke sa likom kneza Renijea III za običnu (60, 80 c., 1, 1,20 i 2 Fr) i avionsku poštu (10, 15 i 20 Fr)

23. decembar: Predeli i spomenici — turistička serija (25,50 s., 1,40; 1,70; 3 i 5,50 Fr)

23. decembar: Egzotični kaktusi iz Botaničke bašte Monaka (10, 20, 30, 85 s. 1,90 i 4 Fr)

NEMAČKA DR

14. januar: Znamenite ličnosti nemačkog radničkog pokreta, Marta Arendze (10 pf)

11. februar: 450-godišnjica nemačkih seljačkih ratova (blok sa šest maraka od 5, 10, 20, 25, 35 i 50 pf. i priveskom)

25. februar: Međunarodna godina žena (10, 20 i 25 pf)

NEMAČKA SR

15. januar: 25-godišnjica organizacije za zaštitu majki (50 pf)

14. februar: Sveta godina 1975. (50 pf.)

14. februar: Svetsko prvenstvo u hokeju na ledu (50 pf)

14. februar: 500-godišnjica rođenja Mikelandela Buonaroti (70 pf)

FINSKA

17. decembar: 175-godišnjica Direkcije za izgradnju puteva i objekata na vodi (0,60 Mk)

2. januar: Redovne marke od 0,40; 0,60 i 0,70 Mk sa motivom grba u novom crtežu; nova dopisnica od 0,60 i aerogram od 0,90 Mk.

FRANCUSKA

17. februar: Zaštita prirode (70 s)
24. februar: Slavni francuzi, Edmond Miše (80+20 s)
3. mart: ARPHILA 75 (1 Fr)
10. mart: Dan marke (80+20 s)

HOLANDIJA

26. februar: Znamenite godišnjice: 700 godina Amsterdama (30 c); 300 godina Portugalske sinagoge u Amsterdamu (30 c) i 400 godina Univerziteta u Lajdenu (45 c). Marka povodom 700 god. Amsterdama u tabacima i koturima za automate (samo horizontalno zupčana).

ČEHOSLOVAČKA

27. novembar: Umetnost (1; 1,20; 1,60; 1,80 i 2 Kčs)

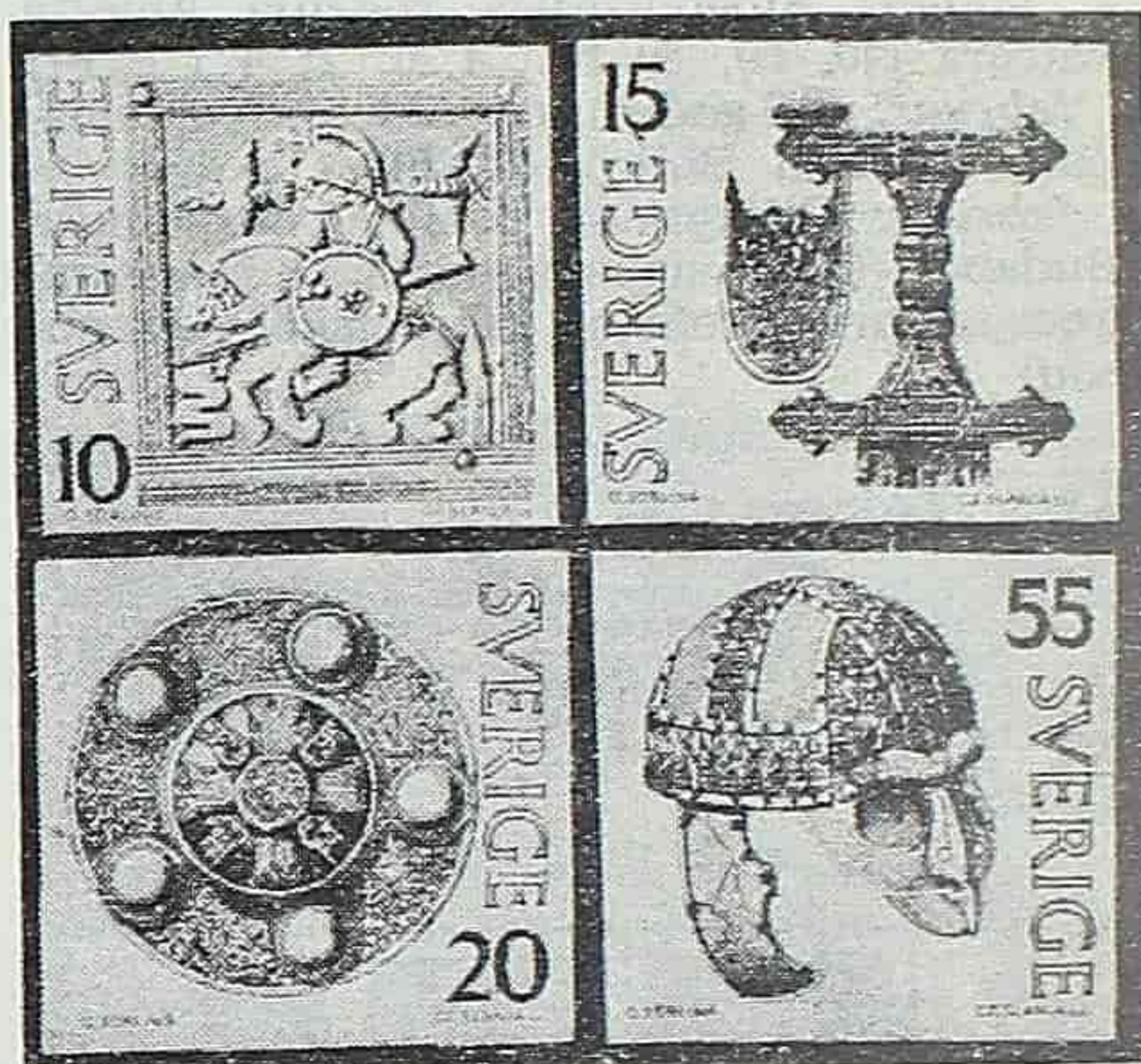
ŠVAJCARSKA

13. februar: Stogodišnjica međunarodne metarske konvencije, Međunarodna godina žena, Međunarodna konferencija o pravima čoveka i dirizabl »Ville de Lucerne« (15, 30, 60 i 90 Rp)
13. februar: Službene marke Biroa za rad (30, 60 i 100 Rp)
13. februar: Službene marke Međunarodne zdravstvene organizacije (30, 60, 90 i 100 Rp)

SVEDSKA

21. januar: 50-godišnjica uvođenja službe žiro računa pri pošti (140 era)
25. mart: Međunarodna godina žena (75 era i 1 Kr)
25. mart: Sveščić sa markama sa motivima arheoloških nalaza iz Vendela od 2×10, 2×15, 2×20 i 2×55 era, i marka za automate od 25 era sa motivom nalaza iz Eketorpa.

SPANIJA

2. januar: 125-godišnjica španske marke (2, 3, 8 i 10 Pt)
7. januar: Vojne uniforme — IV deo (1, 2, 3, 5 i 10 Pt)
25. februar: Savremena španska arhitektura (8, 10 i 15 Pt)

PREKOMORJE

ALŽIR

25. januar: Sportske igre Sredozemlja (0,50 i 1 D)

ANTIGVA

14. januar: Provizorno izdanje maraka; izdanje povodom stogodišnjice UPU i redovna marka od 75 c. sa pretiskom nove vrednosti (50 c. na 20 c., 2,50\$ na 35 c., 5\$ na 1\$ i 10\$ na 75 c.)

ARGENTINA

23. *novembar*: Kongres književnik latin-
skih zemalja (70 c.)
23. *novembar*: 400-godišnjica osnivanja gra-
da Santa Fe (1,20 \$)
23. *novembar*: Stogodišnjica UPU (2,65 \$)

BARBUDA

6. *januar*: Redovne marke sa motivima
flore i faune (8 vrednosti)

BAHAMSKA OSTRVA

- januar*: Leptiri (3, 14, 18 i 21 c)
27. *januar*: Svetsko prvenstvo u bridžu
(5, 17, 20 i 25 c)
17. *februar*: Poseta kraljevskog para (17 i
20 c)

BIOT

- (Britanske teritorije u Indijskom okeanu)
28. *februar*: Redovne marke sa prikazima
ptica (15 vrednosti)

BRAZIL

20. *decembar*: 50 godina brazilskog omla-
dinskog suda (90 c)
23. *decembar*: 50 godišnjica novogodišnje
trke u Sao Silvestru (3,30 Cr)
4. *januar*: Stogodišnjica novina »O Estado
de S. Paulo« (50 c)

BURUNDI

2. *decembar*: Božićne marke — reproduk-
cije (5+1, 10+1, 15+1 Fr, i avionske od
18+1, 27+1 40+1 Fr)

VALIS I FUTUNA

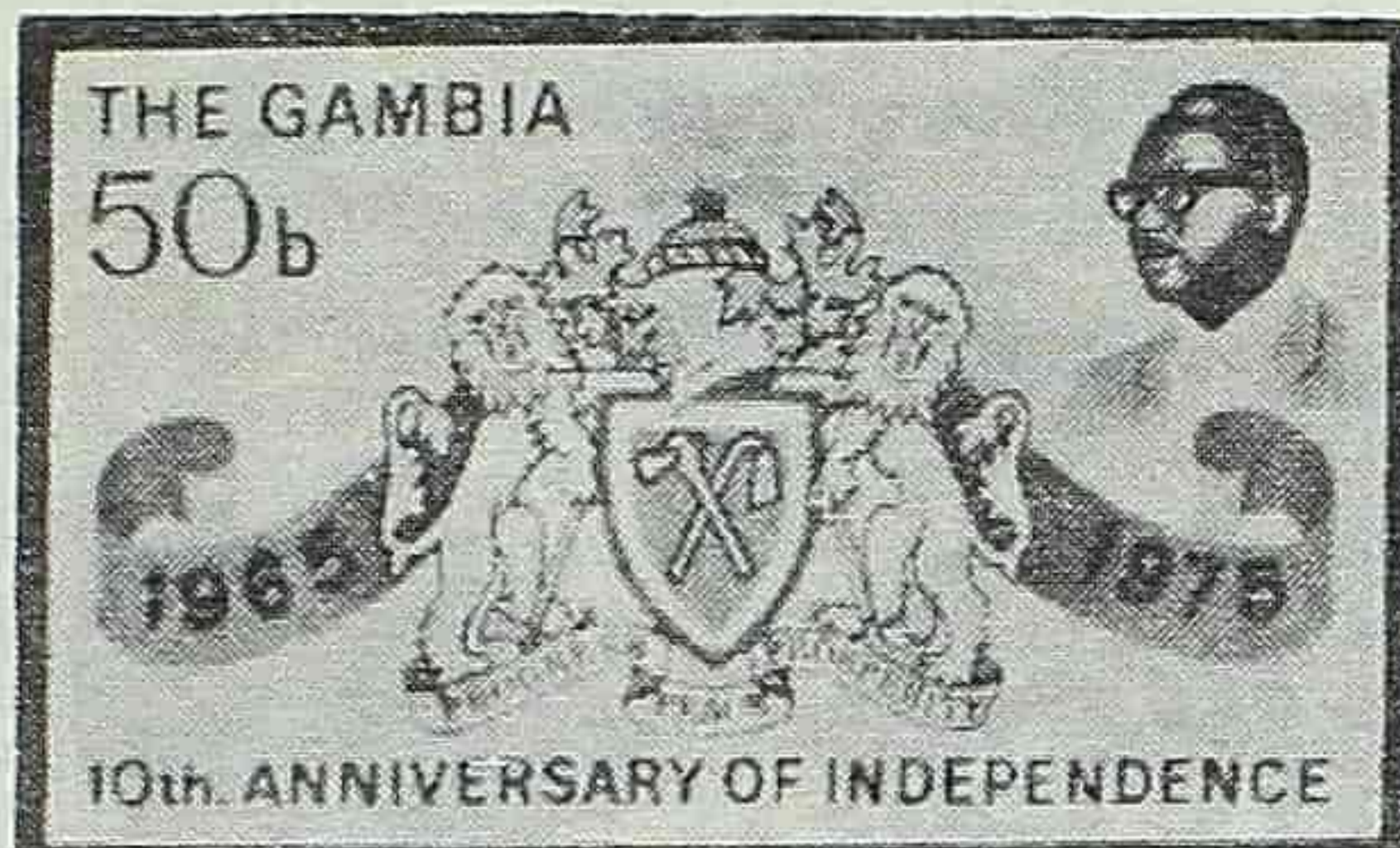
9. *decembar*: Božićne marke (150 Fr)

VENECUELA

29. *novembar*: Dečji festival (70 c)

GABON

30. *novembar*: 10 godina UDEAC (40 i
100 Fr)
11. *decembar*: Božićne marke — tapiserije
(40 i 50 Fr)

GAMBIJA

14. *januar*: Stogodišnjica rođenja Alberta
Švajcера (10, 50 b, 1,25 D)
18. *februar*: Desetogodišnjica nezavisnosti
(4, 10, 50 b. i 1,25 D)
31. *mart*: Desetogodišnjica afričke banke
za razvoj (10, 50 b. i 1,25 D)

GANA

19. *decembar*: Božićne marke (5, 7, 9 p.
i 1 NC)

GRENADA

- januar*: Redovne marke sa motivima pej-
saža (19 vrednosti)
januar: Ribe (1/2, 1, 2, 10, 25, 50, 70 c.,
1\$ i blok od 2\$)
februar: Cveće (1/2, 1, 2, 3, 10, 25, 50 c.,
1\$ i blok od 2\$)

Grenadini

- januar*: Ribe (kao kod Grenade)
februar: Cveće (kao kod Grenade)

GVATEMALA

29. *oktobar*: Simon Bolivar (3 C)
decembar: Narodne nošnje (2; 2,50; 9 i
20 C i spomen blok)

DAHOMEJ

23. *decembar*: Božićne marke — reproduk-
cije (35, 40, 100 i 250 Fr)

DEVICANSKA OSTRVA

14. *mart*: Filatelistička izložba INTER-
PEX 75 (5, 18, 40 i 85 c)

EGIPAT AR

2. *januar*: Dan pošte (20, 30, 55 i 110 m)

ZAPADNA SAMOA

17. *januar*: Cveće (8, 20, 22 i 30 S)

INDIJA

decembar: XIX međunarodni kongres o mlekarstvu (25 p)

18. decembar: Stogodišnjica rođenja Markonija (2 R)

8. decembar: Pomoć zaostaloj deci (25 p)

24. decembar: Sv. Fransis Ksavijer (25 p)

IRAN

25. novembar: III međunarodni filmski festival u Teheranu (2 Ri)

1. decembar: Međunarodna godina populacije (8 Ri)

20. decembar: 15-godišnjica venčanja kraljevskog para (6 i 8 Ri)

20. decembar: Redovna marka od 14 Ri sa slikom zgrade Opere i šahovim likom

JAMAJKA

13. januar: 15-godišnjica Zapadnoindijskog univerziteta (5, 10, 30 i 50 c)

JAPAN

26. novembar: Parne lokomotive (2×20 jena)

16. januar: Zaštita prirode (20 jena)

28. januar: Narodne bajke (3×20 jena)

JORDAN

25. novembar: Stare građevine (10, 20 i 30 fil.)

KAJMAN OSTRVA

1. januar: Ptice — II deo (3, 10, 12, 20, 30 i 50 c.)

24. mart: Uskršnje marke (15 i 35 c.)

KINA NR

29. novembar: 30-godišnjica oslobođenja Albanije (2×8 fen)

KONGO (Brazavil)

30. novembar: 10 godina UDEAC (40 i 100 Fr); Nacionalni sajam (30 Fr); Konferencija centralno i istočnoafričkih državnika (40 Fr)

25. novembar: 30-godišnjica konferencije u Brazavilu (10 Fr., portret generala De Gola)

15. decembar: Umetnost, reprodukcije impresionista (30, 40, 50 i 75 Fr)

KOSTARIKA

2. decembar: I centralnoameričke omladinske igre »Gvatemala 75« (20, 50 c, i 1 Col.)

KUBA

30. novembar: 10-godišnjica Kubanskog filatelističkog saveza (30 c)

20. januar: Umetnost iz Narodnog muzeja (1, 2, 3, 5, 13 i 30 c)

LAOS

21. februar: Prva godišnjica mirovnog ugovora (80, 300 i 420 K)

14. april: 1975. — Godina zeca (40, 200 i 350 K)

LIBAN

3. januar: Mis Univerzum Georgina Rizk (5, 20, 25 i 50 p, i blok)

3. januar: 25-godišnjica UNICEF-a (2×25, 35 i 70 p., i blok sa sve četiri vrednosti)

3. januar: Zaštita čovekove sredine (5, 25, 30, 40 p, i blok)

3. januar: Dan marke (5, 10, 15 i 20 p)

LIBIJA

5. januar: Ribe iz obalnih voda Libije (5, 10, 15, 20 i 25 m)

MADAGASKAR

26. novembar: Psi (50 i 100 Fr)

19. decembar: Fokolona (5, 10, 20 i 60 Fr)

16. decembar: Nacionalni savet za razvoj (25 i 35 Fr)

MALAVI

19. februar: Redovne marke sa motivima ptica (19 vrednosti)

12. mart: Brodovi i čamci (3, 8, 15 i 30 t, i blok)

MALI

18. novembar: Raul Folero (200 Fr)

MAURICIJUS

4. decembar: Stogodišnjica UPU (15 c i 1 R)

MEKSIKO

29. novembar: 50-godišnjica meksičke lige za bezbol (80 c)

3. januar: Međunarodna godina žena (1,60 P)

NIKARAGVA

15. decembar: Božićne marke — reprodukcije dela Mikelandela (1, 2, 3, 4, 5, 10, 15, 20, 40, 80 c., 2 i 5 C)

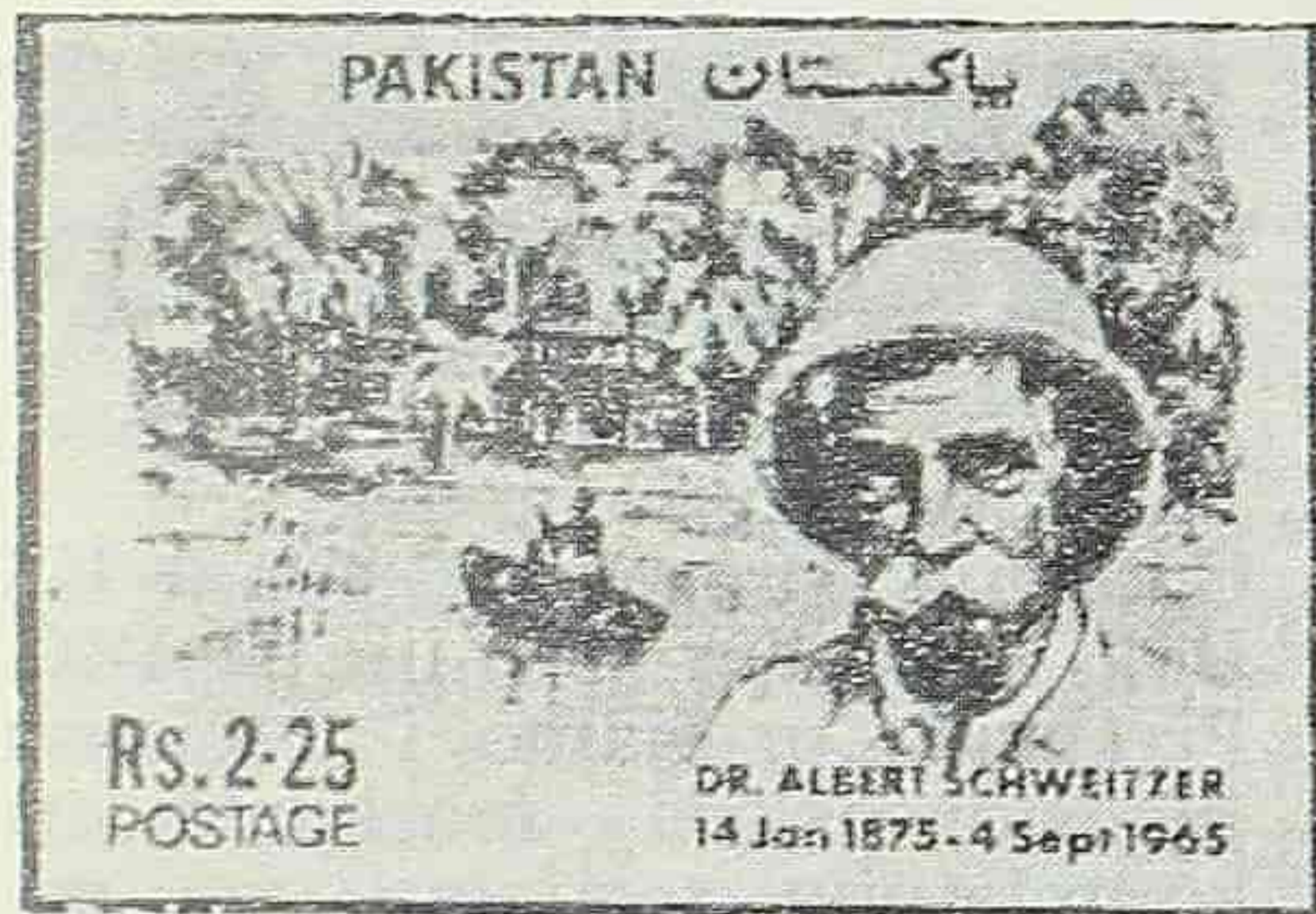
22. januar: Slavni operski pevači (15 vrednosti i 3 bloka)

NOVA KALDONIJA

9. decembar: Hotel »Šato Rojal« (22 Fr)

NOVI ZELAND

4. decembar: Redovne marke sa motivima pejzaža (6, 8, 18 i 23 c)

NORFOLK OSTRVA

19. februar: Redovne marke sa motivima istorijskih građevina — IV deo (3, 8, 15 i 25 c)

OBALA SLONOVAČE

9. oktobar: Stogodišnjica UPU (200 i 300 Fr)

7. decembar: 14-godišnjica nezavisnosti (35 Fr)

januar: Raul Foleru (35 Fr)

PAKISTAN

14. januar: Stogodišnjica rođenja Dr A. Svajcera (2, 25 R)

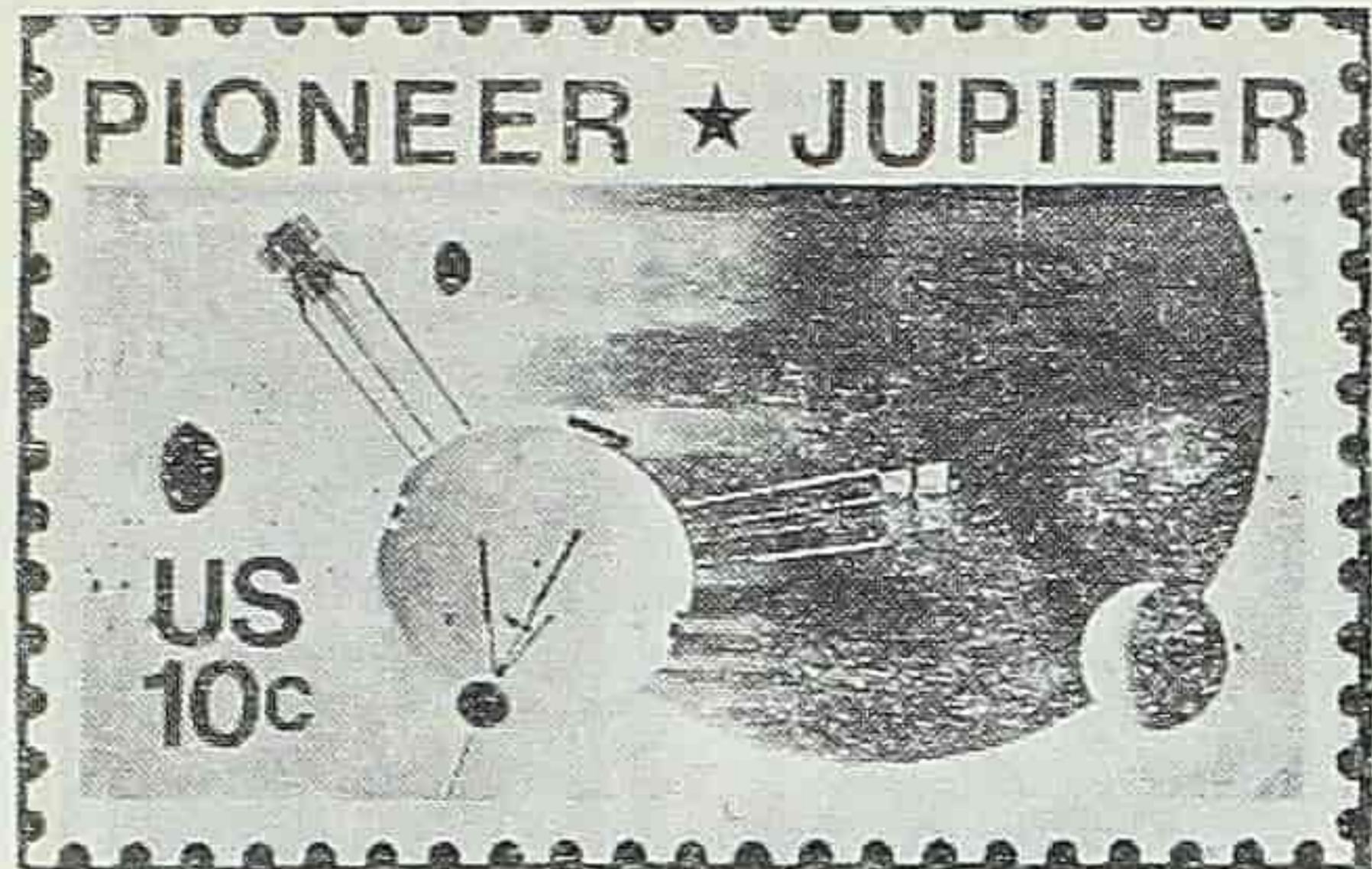
15. januar: Južnoazijska godina turizma (2, 25 R)

PAPUA I NOVA GVINEJA

26. februar: Urođenički čamci (7, 10, 25 i 30 c)

PITKERN OSTRVA

21. aprila: redovna marka od 1\$ sa portretom kraljice Elizabete

SVAZILEND

20. mart: Omladina Svazilenda (3, 10, 15 i 25 c)

SV. VINSENT — Grenadini

novembar: Redovne marke sa prikazima školjki (18 vrednosti)

SV. PJER I MIGELON

26. novembar: 500-godišnjica rođenja Nikole Kopernika (4 Fr)

9. decembar: Crkve (6, 10 i 20 c)

SENEGAL

28. novembar: Međunarodni velesajam u Dakaru (100 Fr)

SINGAPUR

26. januar: Pejzaži (15, 20 c i 1\$)

SIRIJA

januar: Svetska godina populacije (50 p)

januar: 50-godišnjica šahovskog saveza (15 i 50 p)

januar: Redovne marke sa motivima antičkih statua (20, 55 i 70 p)

SAD

10. februar: Bendžamin Vest, slikar (10 c)

28. februar: Istraživanje Jupitera — Pionir 10 (10 c)

13. mart: Kolektivno dogovaranje (10 c)
 25. mart: Znamenite ličnosti rata za nezavisnost (1×8, 2×10 i 1×18 c)
 4. april: Mariner 10 (10 c)
 19. april: Rat za nezavisnost, bitke kod Leksingtona i Konkorda (10 c)

SOLOMONSKA OSTRVA

18. februar: Brodovi i navigatori (4, 9, 15 i 45 c)

SURINAM

5. februar: Stogodišnjica izdavanja koncesija za rudna nalazišta (15 i 30 c)
 26. mart: Uskršnje marke (15+5 c; 20+10, 30+15 i 35+20 c)

TAJLAND

16. novembar: Turizam (4 B)
 5. decembar: Orhideje Tajlanda (75 s., 2,75; 3 i 4 B)
 11. januar: Nacionalni Dan deteta (75 s)

TOGO

15. februar: Cveće (25, 30, 40, 60, 10 i 200 Fr., i blok sa zadnje četiri vrednosti)
 1. mart: Pejzaži Togo (25, 30, 40 i 60 Fr)

FORMOZA

25. februar: Novogodišnji praznici (5×1; 2,50 i 5\$)
 mart: Dr Sun Jat Sen (4 vrednosti)
 april: Stara umetnost (4 vrednosti)
 maj: Stari novac (4 vrednosti)

FRANCUSKA AUSTRALIJSKA I ANTARKTIČKA TERITORIJA

- decembar: Francusko-sovjetska saradnja u istraživanju magnetnih polja Zemlje (45 i 90 Fr)
 31. decembar: 25-godišnjica poštanske službe (75 Fr)

HOLANDSKI ANTILI

5. februar: Mostovi (20, 30 i 40 c)
 21. mart: Dobrotvorne marke u korist socijalnih i kulturnih institucija — ornamenti u kamenu (12+6, 15+7 i 40+20 c)

UJEDINJENE NACIJE

14. mart: Miroljubivo korišćenje svemira (10 i 26 c. — Njujorško izdanje; 0,60 i 0,90 šfr. — Ženevsko izdanje)

- Najpovoljniji uslovi oglašavanja u Skandinaviji, 1 red (40 znakova) samo din. 1,70).

FRIMÄRKS HORIZONT

- Izlazi šest puta godišnje.
- Godišnja pretplata samo US Dol. 2 ili din. 34, ili 10 IRC. Pretplatu primamo i u čistim jugoslovenskim markama u potpunim serijama po nominalnoj vrednosti. Svaki pretplatnik stiče pravo na jedan besplatan oglas do 5 redi. Primerak časopisa možete dobiti ako nam pošaljete 1 IRC ili din. 3,30 u čistim jugoslovenskim markama.
- Ako želite korespondente, mi ćemo Vam pomoći sa svojom listom adresa koja se šalje u sve krajeve sveta. Pošaljite nam U S Dol. 1 ili 10 IRC ili din. 17 u čistim jugoslovenskim markama, i objavićemo Vašu adresu i želje.

Postlada 1041,
S—570 10 Korsberga,
 Sweden

По закључењу редакције примили смо...

ПИСМО ИЗ САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Уредништву „Филателисте“, Београд.

Предпостављам да сте припремили за штампу нови број „Филателисте“. Инак, апелујем, ако можете као „актуелни тренутак“ уврстити приложени чланак. Срдачан поздрав и хвала.

Звонко Зрнцић,
председник СФ БиХ

* * *

Чињеница је да Савез филателиста Југославије још није формиран. Истина је, да се на тему формирања много пише, али само у актима, који се наизмјенично шаљу међу републичким савезима. И као да говоримо немүштим језиком, јер споразум о сазиву Координационог одбора још се не назире, а да о конкретном сазиву делегата за формирање Савеза Југославије и не говоримо.

Коме то одговара? Има ли ко од тога користи? Шта се крије иза ове немоћи да се формира Савез филателиста Југославије?

У многим савезима република дошло је до измјене у руководству. Из архива је тешко наслүтити каквих је неспоразума било „на врху“, јер начела која су била прокламована и озакоњена у статуту бившег Савеза филателиста Југославије, ни у ком случају неће бити заобиђена у новом.

Треба ли да се подсетимо да ће и *нови Савез* руководити општим радом на остваривању задатака и интереса југославенске филателије, да ће помагати и обједињавати рад у републичким савезима, да ће развијати одгојну и образовну улогу филателије, љубав и оданост према својој социјалистичкој домовини, да ће путем филателистичких средстава ширити сазнање о нашој народно-ослободилачкој борби, о историји и култури, о природним љепотама наше земље, да организира југославенске и међународне филателистичке изложбе, да најүже сарађује са поштанским органима самоуправљања...

Да ли би у оквиру *новог Савеза* требало мислити о зближавању филателиста наше земље, посјете делегација! Да ли би могао бити формиран један централни фонд солидарности? Како помоћи савезима који до данас послују само као аматери, без икаквих просторија, без властитих публикација... изложби...

Као што се види, филателистички језик је сасвим разумљив!

Nema mnogo, ali ipak ima onih koji nisu obnovili pretplatu, a za njih

OVO JE POSLEDNJI BROJ FILATELISTE

te ako žele i dalje da ga primaju, treba da uplate iznos od dinara 30 na žiro račun broj

60806-678-11966

najkasnije do 15. aprila 1975. godine, uz naznaku »pretplata na Filatelistu za 1975«, i da na poleđini označe svoj pretplatnički broj.

MALI OGLASI — LITTLE AVVERTISEMENTS

Kupujem predfilatelistička pisma, celine, razna pisma obavezno sa žigovima mesta, poštu austrijskog Lojda, DDSG, parobrodsku kao i svu ostalu brodsku poštu. Na sve ponude odgovaram i dajem informacije u vezi traženog materijala. **Vojin Višacki**, Kosovska 11, **11000 Beograd**.

Kupujem neponištene marke Evropa-CEPT iz svih zemalja. Ponude slati na adresu **Dr Lingo Murty**, Trg 23. oktobar I-1, **15000 Šabac**.

Tražim partnere za zamenu u SSSR i drugim socijalističkim zemljama. **Dipl. ing. Marijan Šegedin**, pošt. pretinac 760, **41001 Zagreb**.

Dajem čistu ili žigosanu Mađarsku, Rumuniju i SSSR za čistu ili žigosanu Jugoslaviju i Zapadnu Evropu. Obračun po katalogu + 50%, Cumštajn ili Iver. **Ištvan Mihalj**, Labuda Pejovića 14/A, **21220 Bečej**.

Kupujem neponištenu seriju »Jugoslovenska naivna umetnost«, **Šternberg Ljubomir**, ul. Oslobođenja 30, **75360 Orašje**.

Tražim marke Jugoslavije, čiste ili poništene, tematiku. Nudim marke SSSR od 1973., FDC, kartmaksimume i prigodne žigove na temu Kosmos. **M. A. Raškov**, Belickaja, 16, **278100 g. Benderi-7, SSSR**.

Tražim marke celog sveta na teme Umetnost, Fauna, Kosmos, Sport i Lenjin, kao i marke engleskih kolonija, i ploče sa pop muzikom. U zamenu nudim marke SSSR. Kor. engleski, ruski i srpskohrvatski. **Vjačeslav Sirotin**, a/ja 1076, **400004 Volgograd, SSSR**.

Za 100 poslatih maraka Francuske i Albanije šaljem istu količinu maraka Jugoslavije. **Ilija Vuković**, M. Tita 42, **22326 Cortaovci**.

Tražim čiste ili poništene marke na teme Umetnost, Flora, Fauna, Sport i Kosmos u zamenu za marke Rumunije. Kor. engleski i francuski. **Ing. Eane Ionel Adriaui**, Aleea Rotunda 2, Bl. H8 stan 48, sektor 4, **Bucuresti, Rumunija**.

Kupujem šahovske koverta, avionske koverta i čiste serije VUJA-STT. **Dimitrije Petrović**, Bulevar Revolucije 126, **11000 Beograd**.

Tražim partnera za razmenu; nudim marke Poljske, Rumunije, Mađarske i SSSR. Kor. engleski, ruski i srpskohrvatski. **Henryk Piecychna**, PO Box 78, **Pultusk 1 — Warszawa 06—100, Poljska**.

Tražim razmenu poštanskih maraka. Za komplete jugoslovenskih serija dajem komplete serija drugih socijalističkih zemalja. **Zoran Đorđević**, radnik SO, **18510 Vladičin Han**.

Međunarodne kupone za odgovor svih zemalja sveta kupujem. Posebno tražim Jugoslaviju i jugoslovenske zemlje do 1918. **Miodrag Vuković**, Majke Jevrosime 20, **11000 Beograd**.

Tražim marke i prigodne žigove svih zemalja sveta na temu Lenjin. Nudim koverta sa prigodnim žigovima Zapolarja, Kosmos, i Sport. **I. E. Poljakov**, Oktjabrskaja 17/29, **Murmansk 183013, SSSR**.

Filatelističko društvo Zrenjanin održava sastanke svake nedelje od 10 do 12 sati u zgradi Udruženja samostalnih zanatlija, Teplička 12, **Zrenjanin**.